

Kiili vald

KIILI VALLA ARENGUKAVA 2022-2030

Kinnitatud Kiili Vallavolikogu 16.09.2021
määrusega nr 6

September 2021

Sisukord

Sisukord.....	2
Sissejuhatus	4
1 Kiili valla arengueeldused	5
1.1 Asend ja ruumiline muster	5
1.2 Rahvastik	7
1.3 Peamised arengutegurid ja väljakutsed.....	14
2 Toimekeskkonna ülevaade	17
2.1 Üldised valitsussektori teenused	17
2.1.1 Valla juhtimine	17
2.1.2 Avalik ruum.....	19
2.2 Avalik kord ja julgeolek	22
2.3 Majandus.....	23
2.3.1 Energiamajandus	23
2.3.2 Teed ja tänavavalgustus.....	23
2.3.3 Ühistransport	25
2.4 Keskkonnakaitse	26
2.4.1 Looduskeskkond	26
2.4.2 Jäätmemajandus	26
2.5 Elamu- ja kommunaalmajandus	28
2.6 Tervishoid.....	28
2.7 Vaba aeg, kultuur ja religioon	29
2.8 Haridus.....	32
2.8.1 Alusharidus.....	32
2.8.2 Üldharidus	33
2.8.3 Huviharidus ja -tegevus	35
2.9 Sotsiaalne kaitse.....	36
2.10 Ettevõtlus ja erateenused	38
3 Kiili valla strateegia	41
3.1 Visioon	41
3.2 Programmid.....	41
3.3 Valdkondlikud eesmärgid.....	41

3.3.1	Üldised valitsussektori teenused	41
3.3.2	Avalik kord ja julgeolek.....	42
3.3.3	Majandus.....	42
3.3.4	Keskkonnakaitse	42
3.3.5	Elamu- ja kommunaalmajandus	42
3.3.6	Tervishoid.....	43
3.3.7	Vaba aeg, kultuur ja religioon	43
3.3.8	Haridus	43
3.3.9	Sotsiaalne kaitse	43
3.4	Strateegiakaart.....	44
4	Arengukava rakendamine	45
4.1	Arengukava seire	45
Lisa 1.	Kiili valla arengukava tegevuskava 2022–2025	46

Sissejuhatus

Omavalitsuse arengukava on kokkulepe, kuidas kohalikku elu korraldada. Tegemist on strateegilise dokumendiga, mis loob raamistiku Kiili valla tuleviku kujundamiseks. Selles on majanduslikku, sotsiaalset, kultuurilist ja looduskeskkonda arvesse võttes kokku lepitud eesmärkides ning nende saavutamise teedes.

Kohalikku arengut juhitakse nelja olulise dokumendi abil¹, mis on üksteisega tihedalt seotud. Arengukavas määratletakse peamised soovitud seisundid, kuhu jõuda soovitakse. Samuti tuuakse kavas välja vajalikud tegevused ja investeeringud. Üldplaneering on olemuslikult arengukavas sätestatud eesmärkide ruumiline väljendus. Eelarvestrateegias määratletakse finantsid nelja eelseisva aasta kohta ning iga-aastases eelarves leiavad need detailse väljenduse. Seega on arengukava ja üldplaneering üldisemad ning ambitsioonikamad, mis võivad sisaldada enam plaane ja soove kui konkreetseid finantsjuhtimise instrumendid eelarvestrateegia ning eelarve.

Arengukava versioon aastateks 2019-2030 koostati perioodil aprill – september 2018. Kava koostamise käigus toimusid mitmed koosolekud ja seminarid, kus osalesid vallavalitsuse, -volikogu, ettevõtjate, kogukondade ja vabaühenduste esindajad:

- Valdkondlikud seminarid 22. ja 24. mail eesmärkide ning tegevuste jaoks sisendi kogumiseks;
- Intervjuud ettevõtjatega 23. mail ja 22. juunil;
- Intervjuu kogukondade esindajatega 25. mail;
- Intervjuu spordivaldkonna esindajatega 15. juunil;
- Arenguseminar 14. juunil esialgse strateegia tutvustamiseks;
- Juhtrühma (vallavalitsuse ja -volikogu esindajad) koosolekud vahekokkuvõtete tegemiseks 24. aprillil, 11. juunil, 27. juunil ja 6. augustil.

Lisaks kohtumistele viidi elanikkonna seas läbi lühiküsitlus perioodil 8.–18. mai. Küsitlusele vastas ligi 80 inimest.

Arengukava põhidokument koosneb neljast osast. Esimeses osas on välja toodud valla peamised arengueeldused. Teine osa hõlmab toimekeskkonna ülevaadet. Kolmas sisaldab valla visiooni, missiooni ja strateegilisi eesmärke. Neljandas osas on ära toodud arengukava rakendamise meetmestik – tulemuslikkuse hindamine ja ajakohastamine. Tegevuste ja investeeringute kava asub dokumendi lisa 1. Arengukavas ja valla toimekeskkonna ülevaates on eesmärgid püstitatud vastavalt valla eelarvestrateegia jaotusele. Sel viisil on omavahel vastavuses praeguse olukorra kirjeldus, valdkondlik eesmärk ja valla eelarvestrateegia, mis lihtsustab loetavust.

Aastatel 2019, 2020 ja 2021 on arengukava üle vaadatud ja täiendatud.

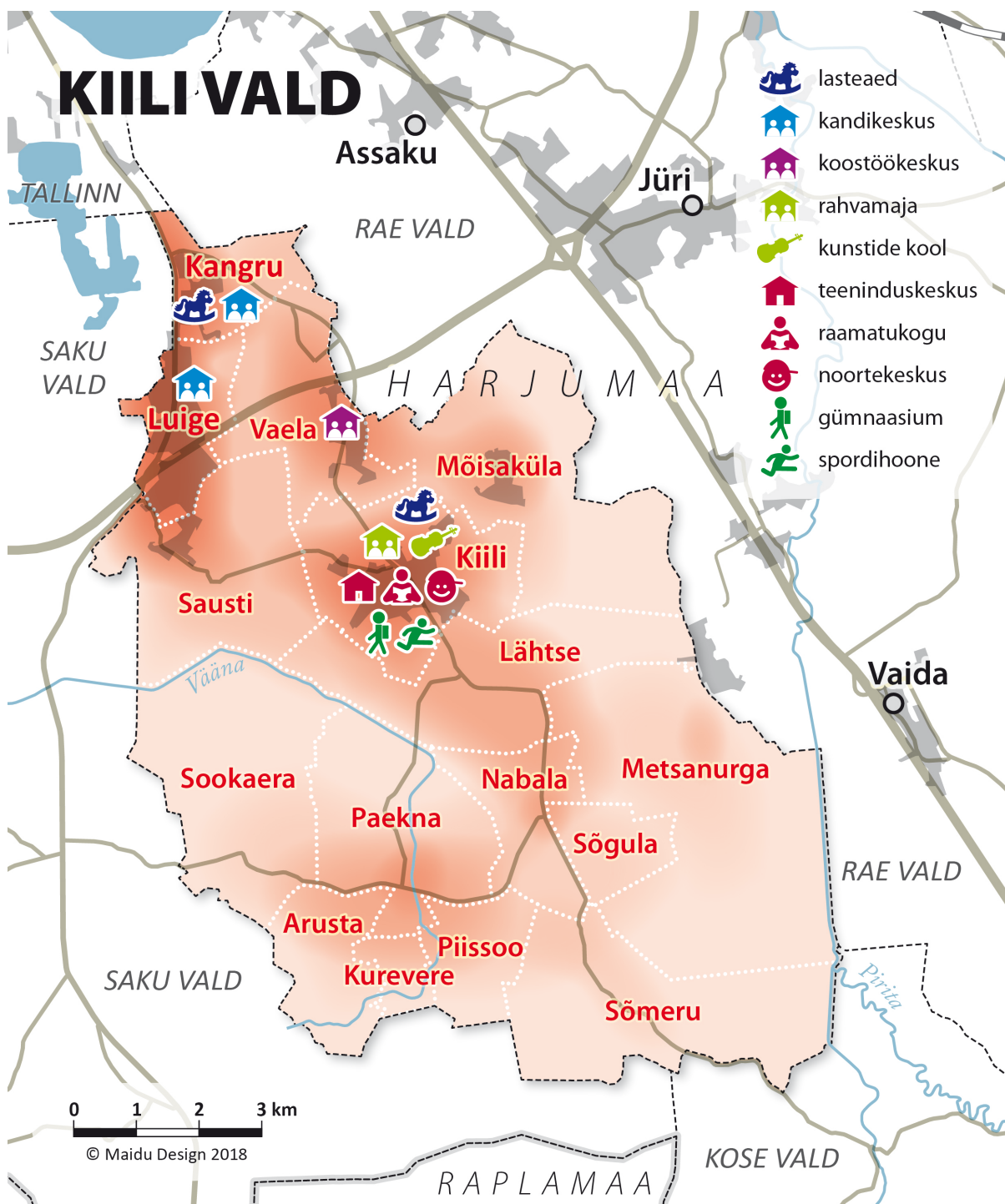
Vallavalitsus tänab kõiki arengukava koostamisse panustajaid!

¹ Arengukava, üldplaneering, eelarvestrateegia ja iga-aastane omavalitsuse eelarve.

1 Kiili valla arengueeldused

1.1 Asend ja ruumiline muster

Kiili vald on Tallinnast lõunas asuv väikese pindalaga (100,4 km²) kompaktnel omavalitsusel, piirnedes põhjas Tallinna linna, lõunas Kose, läänes Saku ning idas Rae vallaga (vt Joonis 1).

Joonis 1. Kiili vald

Tiheasustus on üldjoontes kujunenud välja piki Viljandi maanteed (Kangru ja Luige alevikud) ning piki Kurna-Tuhala teed (Vaela küla, Kiili alev, Lähtse küla ja Nabala küla). Valla asustusüksusteks on Kiili alev, Kangru ja Luige alevikud ning 13 küla. Suurim asula (seisuga 01.01.2021) on Kiili alev 1707 elanikuga. Järgneb Luige alevik 1332 ja Kangru alevik 665 elanikuga. Suurimad külad on Vaela 649 ja Lähtse 514 elanikuga. Aasta jooksul on elanike arv kasvanud protsentuaalselt enim Vaelas (ca 13%), Paeknas (ca 10%), Saustis ja Mõisakülas (ca 7%) ning Luigel (ca 4%). Mujal oli elanike arv mõõdukas tõusus või seisis paigal. Eesti üldises taustsüsteemis on vald kasvava elanikkonna tõttu erandlik, kuid sarnane naaberomavalitsustega (nn Tallinna linnapiirkond).

Teenused on enamjaolt koondunud vallakeskusesse Kiili alevisse, üksikuid objekte on veel teistes tihedamalt asustatud piirkondades (vt ka [Joonis 1](#)).

Valda on võimalik asustuse iseloomu ja Tallinna ringteest tuleneva barjääri tõttu jagada neljaks eriilmeliseks piirkonnaks – linnaline metsaaladega põhjaosa (Kangru ja Luige), linnaline põldudega keskosa (Kiili, Vaela ja Lähtse), maaline põllumajanduslik keskosa (Sausti ja Mõisaküla) ning maaline põldude, rabade ja metsadega lõunaosa (ülejäanud külad).

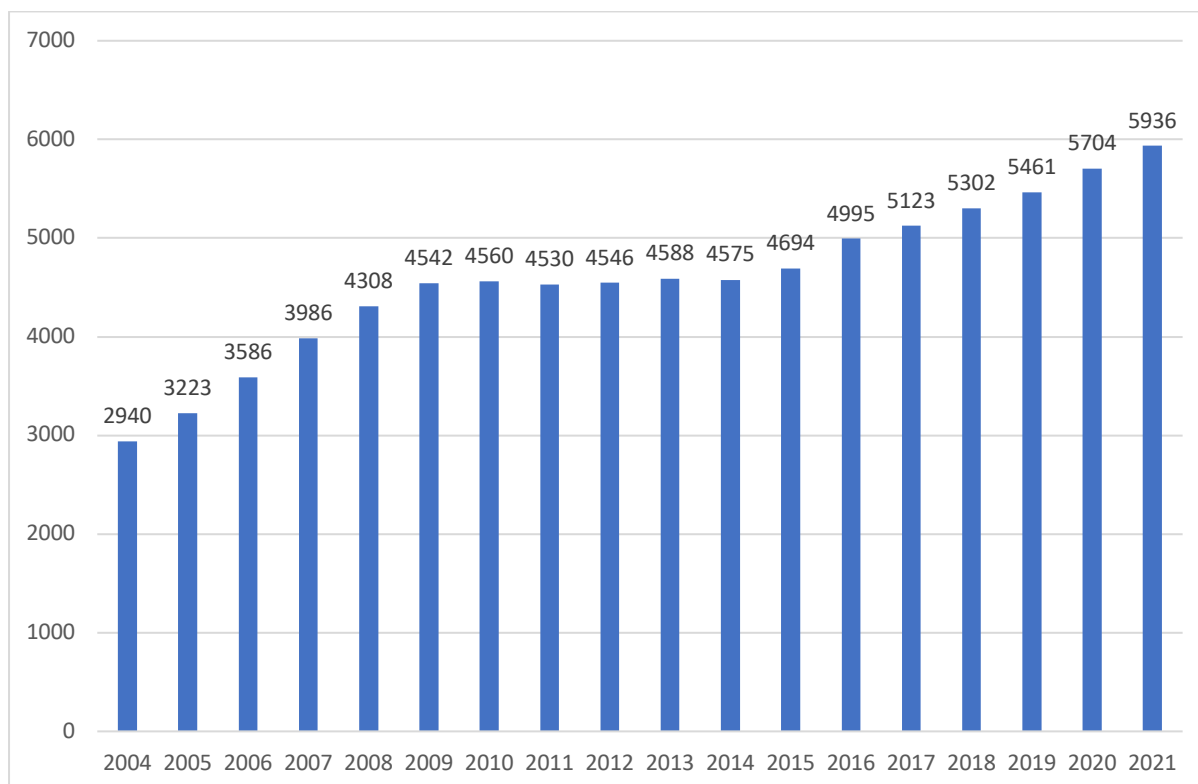
Kiili valla tööealiste elanike enamus liigub igapäevaselt Tallinna ja tagasi ning ka ülejäanud teevad seda vähemalt kord või kaks nädalas (Kantar-Emori 2018. a uuring). Üldiselt peetakse tööalast pendelrännet pigem negatiivse varjundiga nähtuseks, kui sõit võtab märkimisväärse osa päevast. Kiili valla puhul seda aga väita ei saa, kuna lõviosal juhtudest ei ole vahemaa töö- ja elukoha vahel pikem kui 25 km ja on ka ajaliselt alla 30 minuti. Isegi liinibuss sõidab vahemaad Kiili alev –Tallinna kesklinn ainult 40 minutit. Seega võib sellist pendelrännet lugeda mõistlikuks. Võrreldes teiste Tallinna ümbruse valdadega on pilt üldjoontes sarnane - Sakus ja Raes on oma vallas töötajate osakaal pisut suurem ning Viimsis veel väiksem.

Saku valla suunal liigub igapäevaselt tööle u 2% Kiili valla elanikest ning Rae valla suunal 5%. Kiili valla kinnisvarahindu arvestades on nende omanike töökoht pigem hästiasustatud sektoris ja Tallinnas, samal ajal kui nt Rae või Kiili vallas asuvasse ettevõtetesse tuuakse tööjõudu Tallinna magalarajoonidest. Kiili vallas puuduvad raudteeühendused, esindatud on maakondlik bussiliin 116, mis oma sisuliselt olemuselt on siiski pigem linnaliini tunnustega (graafiku tihedus, veotsa pikkus jms).

Kokkuvõtteks võib öelda, et Kiili valla eeliseks on kindlasti Tallinna vahetu naabus, väike territoorium ja lõviosas kompaktselt paiknev rahvastik, mis teeb avalike teenuste korraldamise (nt ühis- ja koolitransport, prügivedu jms) võrreldes teiste omavalitsustega lihtsamaks ning soodsamaks.

1.2 Rahvastik

Kiili vallas elas 01.01.2021 seisuga 5936 inimest, 2021. aasta augustiks on registris juba 6038 inimest. Perioodil 2016-2021 kasvas valla elanikkond ca 1000 inimese võrra. Kasv on olnud viimasel ajal stabiilselt kõrge ning protsentuaalselt Eestis teine Rae valla järel (2020. aastal 4,07%).

Joonis 2. Kiili valla rahvaarv 2004-2021 (allikas: Rahvastikuregister)

Kõige kiiremini on kasvanud viimastel aastatel kooliealiste (7–18) vanusegrupp, lasteaiaaialiste ning tööealiste segmendi kasv on olnud mõnevõrra aeglasem ning kõige vähem lisandub pensioniealisi. Kiili vald on Eesti keskmisega võrreldes noore elanikkonnaga.

Loomulik iive on olnud pikka aega positiivne. Keskmiselt on valla elanikkond selle tulemusena kasvanud viimasel ajal ca 80 inimese võrra aastas, kuid suurem osa elanikkonna kasvust on tingitud siiski positiivsest rändeiibest. Sarnase tendentsi jätkudes oleks Kiili elanike arv 2030. aastal umbes 7700 inimest. Tegu on loomulikult ennustamisega ja päris elu võib teha korrektiive nii ühes kui teises suunas. Elukondliku kinnisvara arendus on 2021. aastal tugevalt hoogustunud ning stabiilse majanduskeskkonna säilimise korral võib migratsioonist tingitud kasv tekitada ka olukorra, kus kümnendivahetuseks on elanike arv 9000 või isegi rohkem.

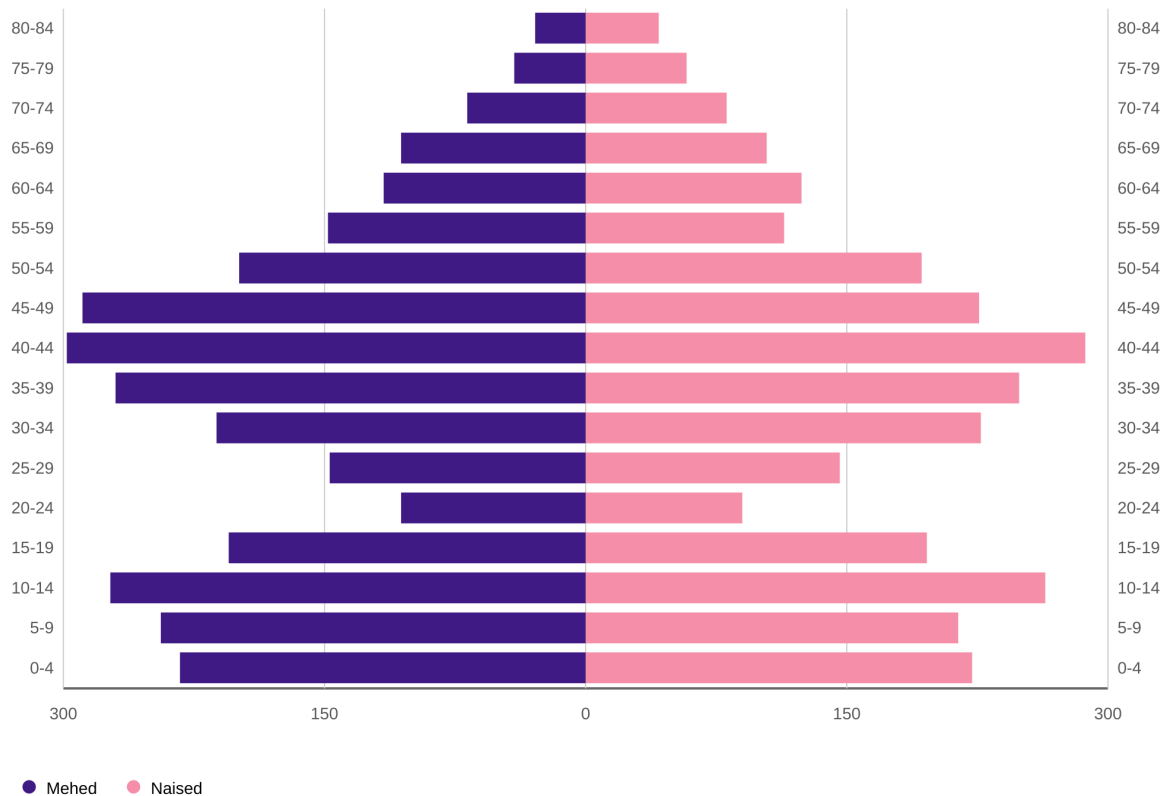
Vaadates Kiili valla rahvastikupüramiidi, tuleb selgelt esile kolm tegurit (vt Joonis). Esiteks on valla elanikkonna struktuur märkimisväärselt ebaühtlane. See on paljude probleemide allikaks, kuna tähendab reaalses elus nii lasteaia- kui ka koolilaste arvu väga suurt kõikumist aastakäikude lõikes ning seda suhteliselt lühikese ajaperioodi

jooksul. Teiseks oluliseks näitajaks on eakate inimeste väga väike osakaal. See tähendab, et sotsiaalteenuste vajaduse ja finantseerimise osas on praegune olukord lihtsam, kui enamikul teistel valdadel.

Kolmas näitaja on seotud lapsesaamise eas naiste osakaaluga. Inimeste demograafiline käitumine on küll muutunud ja lapsi saadakse varasemast vanemas eas, aga kõige suuremate gruppide paigutumine vahemikku 30–49 tähendab ikkagi paratamatult seda, et sünditusealised rahvastikugrupid, mis on hetkel 20–30-aastased on umbes kaks korda väiksemad kui eeltoodud. Juhul kui selle eagrupi sisseränne valda just hüppeliselt ei suurene, on lähema kümne aasta perspektiivis sündimuse langus paratamatu. See tähendab ühtlasi lasteaiaaeglaste laste arvu vähenemist. Hetkel on seda olukorda tulevikku edasi lükanud eeskätt paljude perede otsus saada ka kolmas laps (vt andmed ptk 9, Sotsiaalne kaitse).

Kiili valla demograafiline olukord tervikuna on siiski väga hea, eriti võrreldes Eesti keskmisega. Demograafiline tööturusurveindeks, mis näitab 5–14-aastaste ja 55–64-aastaste osakaalu ehk järgmisel kümnendil tööturule sisenevate ja tööturult lahkuvate inimeste suhet, on vabariigis paremuselt teine näitaja (1,98) Rae valla järel. Kiili valla puhul paistab erilisena silma veel asjaolu, et meeste arv on kõrgem kui naiste arv, samal ajal kui vabariigis tervikuna on vastupidi.

Lähtuvalt elanikkonna struktuurist on siiski paratamatult hakanud vaikselt peale keskmise eluea tõus. Ehkki valla elanikkond pidevalt kasvab, ei kasva samasuguses tempos laste arv. Hetkel leiab aset pigem vahetus – 2003-2008 valda elama asunud elanike laste asemele astuvad lasteaia- ja koolis nende inimeste lapsed, kes on valda kolinud viimastel aastatel. Näiteks Kiili Gümnaasiumi esimesse klassi tuleb juba aastaid nelja paralleeli jagu lapsi, viimase 10 aasta kasv on selles löikes olnud ainult 4%. Õpilaste arvu suurenemine koolis on aset leidnud eeskätt keskastme ja gümnaasiumi arvelt, kus varem oli väga vähe õpilasi. Lähiajal toimub tõenäoliselt õpilaste arvu stabiliseerumine, kuna altpoolt tuleb uusi peale enam-vähem konstantses mahus. Juhul, kui uute elanike sisseränne peaks katkema, tähendaks see paratamatult isegi õpilaste arvu vähenemist, kuna olemasoleva rahvastikupildi põhjal pole varsti enam senises mahus lapsesaamise eas naisi (vt Joonis 4). Juhul, kui uute noorte elanike sisseränne peaks märkimisväärselt suurenema, tekib jällegi olukord, kus tekib teatud perioodiks lasteaia- ja koolikohtade oluline puudujääk.

Joonis 3. Kiili valla rahvastikupüramiid aastal 2021 (allikas: Statistikaamet)

Valla rahvastiku juurdekasv on viimasel ajal olnud suurim Vaela külas, kus toimub ka kõige aktiivsem ehitustegevus (vt Tabel 1). Järjepidevalt suureneb püsielanike osakaal ka mujal, samal ajal kui Kangru alevik on oma hinnatasemelt muutunud juba suuremale osale noortest peredest kättesaamatuks. Sobiliku hinnatasemega üksikelamu krunte napib ka Kiili alevis, kuid viimasel paaril aastal on lisandunud Uus-Vaska piirkond korrusmajade ja ridaelamutega ning turule on tulemas ka Kiivi ja Uus-Matsi korter- ja ridaelamute rajoon ligi 180 elamuühikuga. Lähema paari aasta jooksul on lähtuvalt käima läinud arendustest oodata veel olulist lisa nii üksikelamute kui korter- ja ridamajade näol (Allikametsa, Ristiku tn piirkond jne). Mõnevõrra üllatuslikult on rahvaarv vähenenud Nabalas, samal ajal kui mõnedes pisemates külades rahvast tasapisi lisandub.

Tabel 1. Muutused asustusüksustes (allikas: Kiili Vallavalitsus, Rahvastikuregister, 2021)

Asustusüksus	Rahvaarv 2013	Rahvaarv 2021	Rahvaarvu muutus	Üheksa aasta kasv, %
Vaela küla	274	649	375	136,9
Lähtse küla	339	514	175	51,6
Sausti küla	147	193	46	31,3
Sõmeru küla	64	84	20	31,2
Mõisaküla	156	201	45	28,8
Luige alevik	1040	1332	292	28,1
Kangru alevik	529	665	136	25,7
Arusta küla	44	54	10	22,7
Piisoo küla	41	48	7	17,1
Kiili alev	1467	1715	248	16,9
Metsanurga küla	41	47	6	14,6
Sõgula küla	28	32	4	14,3
Kurevere küla	37	41	4	10,8
Paekna küla	173	185	12	6,9
Sookaera küla	35	34	-1	-2,9
Nabala küla	149	142	-7	-4,7
	4564	5936	1372	30,06

Arengukava koostamise käigus vaadeldi ka praeguseks kehtestatud ja töös olevaid detailplaneeringuid, mis annavad ülevaate, kuhu ja kui palju võiks potentsiaalselt elanikke lisanduda ehk teisisõnu, kuhu neil oleks teoreetiliselt võimalik elama asuda (vt Tabel 2).

Tabelist nähtub, et teoreetiliselt võiks planeeringute järgi Kiili valda lisanduda kuni 4880 inimest (leibkonna suuruseks on arvestatud keskmiselt 2,6 inimest). Põhiline osa neist tuleks Vaela külasse (u 1800) ja Kiili alevisse (u 1300). Liites omavahel praeguse elanike arvu ja planeeringute järgi potentsiaalselt lisanduvate oma, on tulemuseks ligikaudu 10 100 inimest. Jagades lisanduvate elanike arvu arengukava perioodiga (11 aastat), tähendaks see u 443 inimese lisandumist igal aastal, mis on selgelt vallale üle jõu käiv ning uute elamualade planeeringute algatamisest vallas tuleb järgmise dekaadi jooksul võimalusel hoiduda.

Millises mahus juba kehtestatud planeeringud realiseeruvad, ei ole paraku võimalik ennustada ja omad korrektiivid teeb kindlasti ka Covid 19-ga seotud kriis.

Tabel 2. Potentsiaalselt lisanduda võivate elanike arv detailplaneeringute alusel (allikas: Kiili Vallavalitsus). Märkus: tabel ei pretendeeri absoluutsele ühikulisele täpsusele, oluline suurusjärgu peegeldamine.

Jrk nr	Nimetus	Arenduse tüüp	Elamu- ühikute arv	Elanike arv	Planeeringu staatus	Kommentaar
	Kiili alev					
1	Matsi ja Kiivi	Korterimajad	150	390	Kehtestatud	Teed ja trassid on rajatud 2021
2	Allikametsa	Korterimajad, ridaelamud, eramud	70	182	Kehtestatud	Soov arendamist alustada, haldusleping sõlmitud
3	Pentuška	Korterimajad, ridaelamud, eramud	45	117	Kehtestatud	Soov arendamist alustada, haldusleping sõlmitud
4	Aaviku	Eramud	17	44	Kehtestatud	Soov arendamist alustada, haldusleping sõlmitud
5	Põldmäe	Eramud	16	42	Kehtestatud	Teed ja trassid on rajatud 2021
6	Matsi	Eramud	6	16	Kehtestatud	Ei ole midagi toimunud üle 10 aasta.
7	Kiili Tehnopargi	Ridamajad, eramud	93	242	Kehtestatud	Eesmärk on uuesti algatada tööstusala DP, mis sobib piirkonda paremini
7	Kasetuka ja Väike-Kasetuka	Ridaelamud	6	16	Menetluses	DP menetluses
8	Ilba 4	Ridaelamud, eramud	30	78	Kehtestatud	Üle 10 a pole midagi toimunud
9	Rebase ja Reinu	Ridaelamud, eramud	36	94	Kehtestatud	Üle 10 a pole midagi toimunud, arendaja on huvitatud planeeringu muutmisest
10	Välja ja Teeääre	Ridaelamud, eramud	44	114	Menetluses	Kehtestamine seisab Transpordiameti nõudmise taga rajada ringristmik
			513	1335		
	Luige alevik					
1	Suvilate ümberehitus	Eramud	120	312		Oletatavasti 15-20 ühikut aastas
2	Metsa	Korterimajad	100	260	Kehtestatud	Tehtud osa maatoimingutest (I etapp)
3	Tõnise III	Eramud	24	62	Kehtestatud	Üle 10 a pole midagi toimunud
4	Söödi	Eramud	52	135	Menetluses	Kehtestamata, sest puudub juurdepääs
5	Tõnumardi II	Eramud	12	31	Menetluses	Kehtestamata, sest puudub juurdepääs
			308	800		

	Kangru alevik					
1	Kangro XVII	Eramud	14	36	Kehtestatud	Pikalt seisnud, hind kõrge, aga asukoht hea
2	Kasteheina 2a	Eramud	14	36	Kehtestatud	Omanikud ei oska öelda, kas ja millal alustavad
3	Viirpuu	Kortermajad, eramud	12	31	Kehtestatud	Arendajal huvi kiiresti alustada
4	Üksikud tühjad krundid	Eramud	10	26		Pikalt seisnud, hind kõrge, aga asukoht hea
			50	129		
	Sausti küla					
1	Saaruste	Eramud	22	57	Kehtestatud	Trassid ja teed rajatud 2020, esimesed ehituslood väljastatud
2	Kaljula	Eramud	22	57	Menetluses	Menetluses, kehtestamine tõenäoline, aga viibinud
3	Küttimi	Eramud	20	52	Menetluses	Menetluses, kehtestamine tõenäoline, aga viibinud
4	Uueveski	Korterelamud, eramud	51	133		Arendajal on huvi lähiajal alustada
			115	299		
	Vaela küla					
3	Nurga	Ridaelamud, eramud	100	260	Kehtestatud	Trassid ja teed rajatud, elamute rajamist alustatud
4	Miku	Ridaelamud, eramud	50	130	Kehtestatud	Alustatud, valminud neli 4 korteriga maja ja kaks eramut
5	Kustavi	Eramud	11	29	Kehtestatud	Kehtestatud 2017, pole alustatud
6	Ilba ja Lepiku	Eramud	28	73	Kehtestatud	Trassid ja teed rajatud 2021
7	Pika	Eramud	18	47	Kehtestatud	Trassid ja teed rajatud 2021
8	Valli	Eramud	70	182	Kehtestatud	Kehtestatud 2014, pole alustatud
9	Karla	Ridaelamud	20	52	Kehtestatud	Omanikul soov algatada uus planeering suurema elamuühikute mahuga, mida ei saa aktsepteerida
10	Ilba 1	Ridaelamud, eramud	30	78	Kehtestatud	Üle 10 a pole midagi toimunud
11	Vikerkaare, Tormi ja Pilve	Kortermajad, eramud	210	546	Kehtestatud	Transpordiamet on väljastanud tingimused riigimaantee ristmiku rajamiseks, maatoimingud on tehtud 2021

12	Suvila	Eramud	77	200	Kehtestatud	Üle 10 a pole midagi toimunud. Asub suuremalt jaolt rabas.
13	Kraavi	Eramud, paarismajad	29	75	Kehtestatud	Alustatud kehtetuks tunnistamist
14	Metsaniidu	Eramud	7	18	Kehtestatud	Alustatud kehtetuks tunnistamist
15	Mardi	Ridaelamud	19	49	Kehtestatud	Kehtestati 2018. a alguses, soovivad arendamist alustada
			669	1739		
	Lähtse küla					
1	Kubja	Eramud	30	78	Kehtestatud	Arendamine toimub mõõdukas tempos
2	Annuksemaa	Eramud	20	52	Kehtestatud	Planeering müüdüd uuele arendajale, alustatud trasside ja teede rajamist 2021
3	Niidi tee 7	Eramud	11	29	Menetluses	Arendajal huvi olemas
4	Vanatoa II	Ridaelamud	15	39	Menetluses	Arendajal soov asjaga edasi minna
5	Rätsepa 10	Ridaelamu	4	11	Kehtestatud	Alustatud rajamist
			80	209		
	Nabala küla					
1	Kajaka 2	Eramud	15	39	Kehtestatud	Arendajal huvi alustada olemas, kuid ei ole edasi liikunud
2	Andrease	Eramud	20	52	Kehtestatud	Üle 10 a pole midagi toimunud
			35	91		
	Kõik kokku		1770	4602		

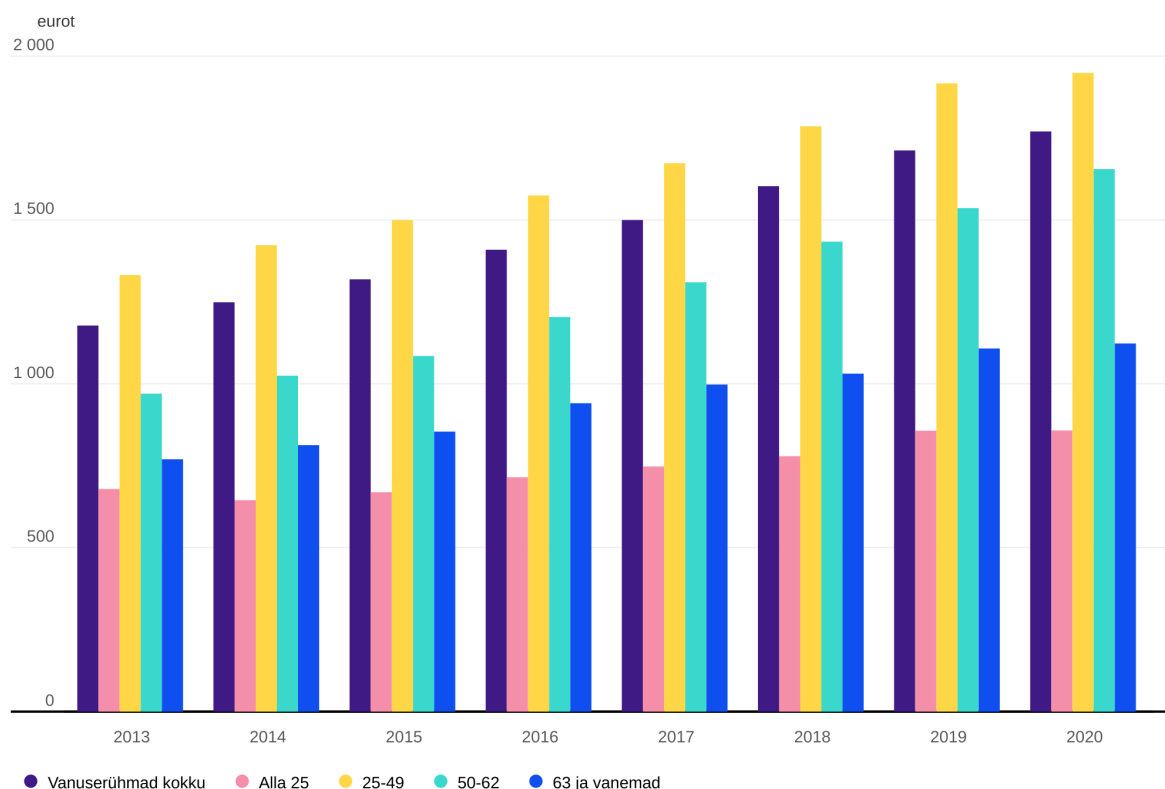
1.3 Peamised arengutegurid ja väljakutsed

Kiili valla peamine arengutegur on Tallinna vahetu lähedus koos kõige sellest tulenevaga (töökohad, teenused, haridusvõimalused jne). Samuti määratleb omavalitsuse tuluprofiili nn keskmine maksumaksja (haridus, sissetulek). Kiili vallas elavad keskmisest kõrgema sissetulekuga inimesed (Eesti kolmas näitaja Rae ja Viimsi valla järel), mis kajastub ka omavalitsuse senises arengus. Kolmandale kohale võib panna turvalise ja enamjaolt välja arendatud elukeskkonna, mis on looduslähedane, aga löviosa elanike jaoks siiski linnaliste mugavustega. Viimane on ka põhjuseks elanikkonna kiirele kasvule.

Ühest küljest on mõõdukas rahvaarv positiivne, kuna kompaktsus võimaldab paljudele küsimustele operatiivselt lahendused leida. Samas võib ühel hetkel vajalikust arendusvõimekusest puudu tulla (spetsialistide vähesus jms). Samuti on väike omavalitsus ebavõrdne partner riigile ja ka teistele piirkonna KOVidele, mis on Kiilist märksa suuremad. Väiksus seab samuti piirid erateenuste pakkumisele tarbijate vähesuse tõttu, kuid seda küsimust leevendab oluliselt Tallinna lähedus.

Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu vanuserühma ja soo järgi | Kiili vald, Mehed ja naised, 2013–2020

Allikas: statistikaamet, maksu- ja tolliamet

Joonis 4. Palgatöötaja brutotulu, Kiili valla elanikud

Suurim väljakutse: kuidas tulla toime liiga kiire elanike kasvuga?

Mõõdukas tempos kasv on iga omavalitsuse unistus, kuid liiga kiire kasv tähendab sotsiaalse taristu mahajäämist, probleeme joogivee tagamisega ja liikluskoormuse suurenemist piirini, milleks olemasolevad teed mõeldud pole. Samuti tähendab liiga kiire kasv olemasoleva elanikkonna rahulolematust, kuna Kiili valda on kolitud just eesmärgiga elada rahulikumas elukeskkonnas, mitte linnas. Liiga kiireks võib pidada kasvu, mis on lühiajaliselt üle 5% ja pikaajaliselt üle 3% aastas. Lähtuvalt arendussurve piiramise ja täiendavate ressursside kaasamise vajadusest sotsiaalsesse taristusse, on Kiili vald küll kehtestanud arendustasu 5000 eurot ühe elamuühiku kohta, kuid see puudutab kahjuks ainult uusi algatavaid planeeringuid. Juba kehtestatud planeeringute realiseerumist (enamasti pärit perioodist 2005-2009, kokku ca 5000 potentsiaalselt lisanduvat elanikku) ei ole kahjuks võimalik efektiivselt piirata. Samuti on äärmiselt keeruline muuta kehtivas üldplaneeringus perspektiivsete elamualadena tähistatud piirkondi tagasi maatulundusmaaks.

Millised on võimalikud välised ohud?

Välistest teemadest on kriitilise tähtsusega riigi poolt rakendatavad omavalitsuste finantseerimismudelid (nt kui suur osa üksikisiku tulumaksust laekub KOVile, kui palju tuleb toetusfondist raha teedele, õpetajate palkadeks jne). Suur osa omavalitsusi pole praeguse ja Kiili valla jaoks tegelikult soodsa süsteemiga rahul, kuid esialgu pole suuremaid muutusi siiski ette näha.

Teiseks, haldusreformi võimalik jätkumine. 2017. aasta haldusreformi järgselt oli Kiili üks väiksemaid omavalitsusi Eestis, kuid iga aastaga on tõus olnud 4-5 koha võrra ning hetkel on positsioon juba 52 Eesti 73 kohaliku omavalitsuse hulgas. Uuest haldusreformist kindlas kõneviisis pole juttu olnud ja tõenäoliselt see lähema kümne aasta jooksul ka teemaks ei kujune. Kui see kunagi aset leiab, siis hoopis teistsugusel kujul, eeskätt tänaste maakondade baasil KOV-ide moodustamise ja Harjumaa kolmeks või neljaks jagamise teel, st kindlasti ei lähtuta enam ühe või teise valla elanike arvust.

Kolmandaks, võimalikud riiklike suurobjektide plaanid (Rail Baltic, Tallinna ringraudtee, kaevandused) mõjutavad Kiili valda negatiivselt, kuna rikuivad väljakujunenud elukeskkonda ning toovad kaasa olulisi häiringuid elanikele.

Neljandaks, ootamatu väliskeskkonna mõju nii vallale kui riigile, nt ülemaailmne finantskriis vms. Kiili valla elanike töökohad on küll enamasti kõrgemat lisandväärtust loovates sektorites ja tagasilöögid nt turismi, tootlustuse jne valdkonnas otsest mõju ei avalda, nagu nt koroonapuhul võis karta, aga kaudne mõju majandusele tervikuna ja seeläbi kõigile, on alati olemas. Igal juhul on oluline säilitada konservatiivset fiskaalpoliitilist joont ka KOV tasandil.

Kõige olulisemad valdkondlikud küsimused, mis vajavad lahendamist:

- Lasteaia- ja perspektiivis ka koolikohtade ebapiisav hulk.
Lahendus: Vaela lasteaed. (Pro)gümnaasiumi maja. Koostöös naabervaldadega erivajadustega laste lasteaed/kool. Kaugemas tulevikus vajadusel täiendav algkool valla põhjapiirkonnas.
- Veevarustuse tagamine lisanduva asustuse ja ettevõtluse tarbeks.
Lahendus: Vastavalt ÜVK arengukavale täiendavate puuraukude ja veetöötlusseadmete rajamine. Lepingu sõlmimine Tallinna Veega lisauhenduse käivitamiseks.
- Tänavavalgustuse uuendamine/rajamine.
Lahendus: Kangru, Vaela, Mõisaküla ja Lähtse valgustuse renoveerimisprojekt koostöös KIK-iga. Luigel puuduolevate lõikude valgustamine. Kergteede valgustamine.
- Teede tolmuwabaks muutmine.
Lahendus: Vastavalt tegevuskavas välja toodud ajakavale ja järjekorrale, lähtudes teenindatavate elanike arvust (Lisa 1, E7).
- Vaba aja taristu järjepidev arendamine.
Lahendus: Kiili alevi terviserada, pikemas perspektiivis ekstreemspordipark Aiandi kinnistul, olemasolevate terviseradade ja mänguväljakute ajakohasena hoidmine.
- Valla keskuse lõplik väljaarendamine (tänapäevane avalik ruum koos vajalike teenustega).
Lahendus: Kiili alevis uus COOP-i kaubanduskeskus. Pikemas perspektiivis Kiivi ja Matsi DP-s kavandatud ärikinnisvara realiseerumine. Alevi keskosa maastikuarhitektuuri konkurss, sh parkimiskohtade teema lahendamine vanade kortermajade piirkonnas. Pargiala kujundamine Uuseroma idapoolsel kinnistul.

2 Toimekeskkonna ülevaade

2.1 Üldised valitsussektori teenused

2.1.1 Valla juhtimine

Struktuur ja hallatavad asutused

Kiili Vallavolikogus on 17 liiget ja neli pidevalt tegutsevat komisjoni – 1) majandus- ja arengukomisjon, 2) keskkonna- ja heakorrakomisjon, 3) kultuuri-, haridus- ja sotsiaal- ja külaelu komisjon ning 4) revisjonikomisjon. Komisjonidesse kuuluvad liikmed ka väljastpoolt volikogu. Kõik olulised vallaelu puudutavad strateegilised küsimused arutatakse komisjonides läbi. Alates 2018. aasta suvest on volikogu istungite läbiviimiseks katsetatud ka infosüsteemi VOLIS, kuid oluliste tehniliste tõrgete tõttu esialgu loobutud. Volikogu liikmetele on vajadusel tagatud valaigud IT vahendid ja koroonapandeemia perioodil viidi istungid läbi keskkondades Skype ning Teams.

Vallavalitsus on viieliikmeline. Kiili Vallavalitsuse kui ametiasutuse struktuuris on 2021. aastal 23 teenistusk kohta ning kõik kohaliku omavalitsuse tegevusvaldkonnad on spetsialistidega kaetud.

Vallavalitsuse spetsialistid on piisaval määral varustatud töövahenditega, valla koduleht vastab nõuetele ja on nii sisemiseks kui väljapoole suunatud infokanaliks. Vallavalitsus kasutab oluliste ja suurt hulka elanikke puudutavate teadete edastamiseks sageli ka sotsiaalmeediat (FB leht Kiili Vallavalitsus), aga ka eraalgatuslikult loodud *Facebook*'i gruppi "Kiili valla elanikud", kuhu kuulub u 3400 liiget. Kord kuus ilmub paberkandjal Kiili Leht, kus leiavad kajastamist nii ametlikud teadaanded kui vallaelu olulisemad sündmused majanduse, kultuuri, spordi jt valdkondades. Kasutusel on infosüsteem kirjavahetuse ja dokumentide menetlemiseks (*Webdesktop*), laiemale üldsusele on sellest kättesaadav osa dokumendiregister. Kasutuses on ka Kiili valla geoinfosüsteem (EVALD).

Kiili vallale kuulub 7 asutust:

1. Kiili Gümnaasium, sh spordihoone;
2. Kiili lasteaed (suur maja, väike maja, moodulmaja ja Kangru maja);
3. Kiili Rahvamaja;
4. Kiili Kunstide Kool;
5. Kiili Noortekeskus;
6. Kiili Raamatukogu;
7. Eakate Päevakeskus.

Valla ehitiste (kool, spordihoone, lasteaed, rahvamaja jne) haldamiseks ja arendamiseks on loodud Kiili Varahalduse Sihtasutus, mis tegeleb ka toitlustuse pakkumisega koolis ja lasteaias ning koristusteenuse tagamisega kõikides vallale kuuluvates hoonetes. Sihtasutuse kontor paikneb vallamaja kompleksis teisel korrusel

ning administratiivpoollel töötab 5 inimest. Lisaks sellele kuuluvad struktuuri kokad, köögi abitöölised, koristajad, administraatorid, spordirajatiste haldaja ja meistrid. Sihtasutus on ka Kiili lasteaia suure maja ja kooli ehituseks võetud laenu omanik. Kõik avalikus kasutuses olevad Kiili valla hooned (kool, lasteaiad, rahvamaja, vallamaja) on sihtasutuse omanduses ning vallavalitsus on neis rentnik. Sihtasutuse tulupool kujuneb vallavalitsuse ja elanike poolt ostetavatest teenustest (kooli ja lasteaia söögiraha ning spordihoone ja rahvamaja ruumide rent).

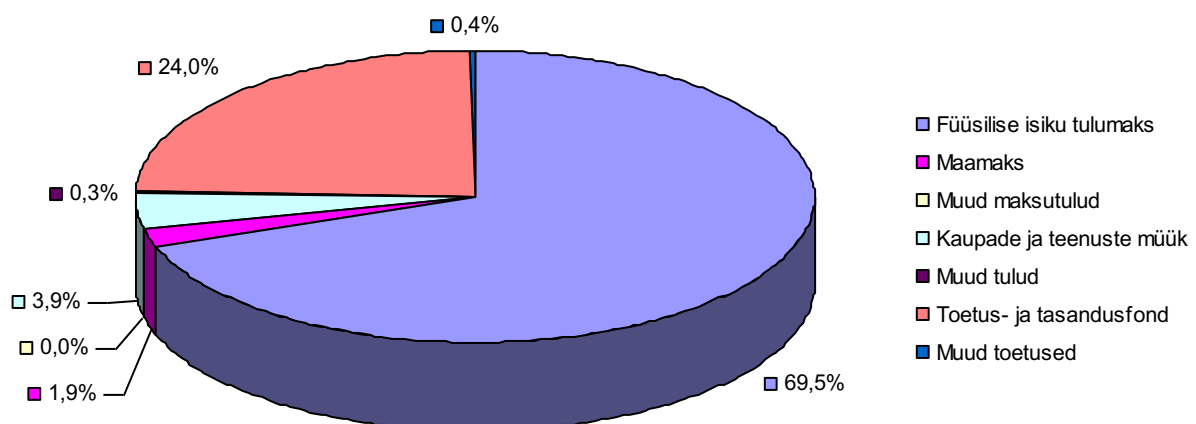
Veevarustuse ja kanalisatsioonisüsteemi (ÜVK) arendajaks on OÜ Kiili KVH. 100% vallale kuuluva isemajandava äriühingu struktuuris on 7 inimest, neist kontoripoollel 4.

Ümberkorralduste tulemusena vallamajas on 2021/22 lahenemas ametnike töökohtadega seotud ruumiprobleem ja ventilatsiooni teema, kuid endiselt jääb lahenduseta piisavalt suure koosolekuruumi olemasolu, kuhu mahuks ära ka vallavolikogu. 2016. aastal valmis uus ja nõuetele vastav arhiiviruum vallamaja soklikorrusel ning eakate päevakeskus. Kogu hoonekompleksil Nabala tee 2a vahetati 2015. aasta lõpus välja aknad. 2017. aastal valmis noortekeskus. Valminud on veel ruumid Kunstide Kooli kunstiosakonnale soklikorruse (2019) ja perearstide uued ruumid (2020) koostöös Põhja-Eesti Taastusravikeskusega ning Euroopa Liidu struktuurifondide vahendite toetusel. Ligipääsetavus puuetega inimestele on tagatud kolme kaldtee kaudu.

LEADER-programmis osalemiseks on vald MTÜ Nelja Valla Kogu asutajaliige. Kiili vald on Eesti Linnade ja Valdade Liidu ja Harjumaa Omavalitsuste Liidu liige.

Finantsvaade

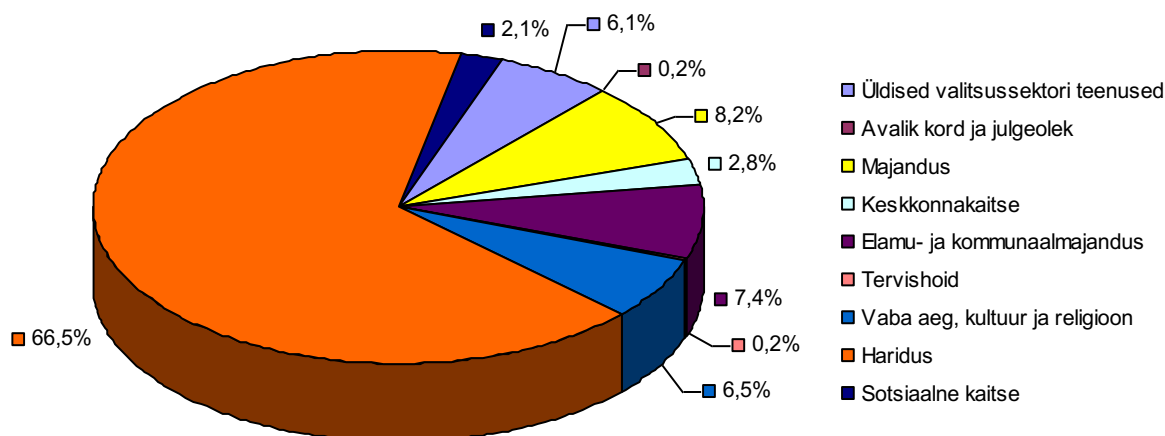
Omavalitsuse kõige olulisem tuluallikas on üksikisiku tulumaks, mis Kiili valla puhul moodustab 69,5% kõikidest põhitegevuse tuludest. Sellele järgneb toetusfondi summa riigilt (lõviosas kooliõpetajate palgaraha eraldis). Ülejäänud tulud on märkimisväärselt väiksema osakaaluga.

Joonis 5. Kiili valla põhitegevuse tulude struktuur 2021 (allikas: Kiili Vallavalitsus)

Tööjõukulud (kool, lasteaed, kunstide kool, vallavalitsus jne) moodustavad vallaeelarvest 5,0 miljonit (52,9%), majandamiskulud ligi 3,7 miljonit eurot (38,9%). Toetusteks kulub 0,6 miljonit eurot.

Tegevusalade lõikes kulub enim raha haridusele (66,5%), majandusele (8,2%), elamu- ja kommunaalmajandusele (7,4%), valitsussektori teenustele kulub umbes 6,1% eelarve kuludest (vt Joonis 7).

Joonis 6. Kiili valla kulude jaotus tegevusalade järgi 2021 (allikas: Kiili Vallavalitsus)

Täpsem info Kiili valla põhitegevuse tulude ja kulude, netovõlakoormuse ja muude oluliste finantsnäitajate kohta on esitatud aregukava eelarvestrateegia osas.

2.1.2 Avalik ruum

Kiili vald on tihedalt lõimunud Tallinna linnapiirkonda. Samas on tegemist väga ebaühtlase asustustruktüüri vallaga, kus elanikkonna tihedus varieerub mitmesajast elanikust ruutkilomeetril mõne üksikuni.

Kiili valla põhjaosas asuvad Luige ja Kangru alevik ning riigile ja eraomanikele kuuluvad metsaalad, mida ka majandatakse. Piirkonna elanike huvi on pigem vastupidine – aastakümnete vanuse metsa käsitlemine rekreatsioonialana ehk uue termini kohaselt nn KAH (kõrgendatud avaliku huviga) metsana.

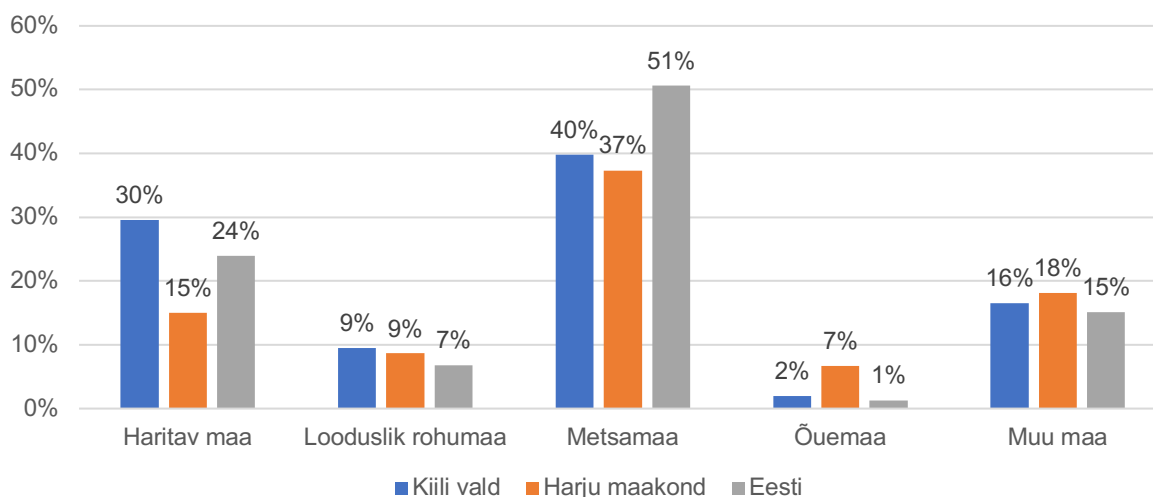
Valla keskosa on endiselt suures osas kasutuses põllumajanduslikel eesmärkidel, kuid juba kehtestatud ja menetluses olevad arvukad detailplaneeringud Kiili alevist kuni nn Hansaplanti piirkonnani on seda olukorda muutmas.

Valla keskosas Kiili alevist edelas laiuvad suured rabaalad, kus toimub turbatootmine. Elamuehitus on välistatud, kaugemas tulevikus võiks pärast tootmistegevuse lõppemist sinna kujuneda rekreatsiooniala (väike järv jne).

Valla lõunaosa hajakülades vahelduvad põllud metsa- ja rabaaladega. Tiheasustusalad sellesse piirkonda hästi ei sobi ning uusi elamuid on võimalik üldplaneeringu kohaselt rajada siis, kui kinnistu suurus on vähemalt 2 hektarit.

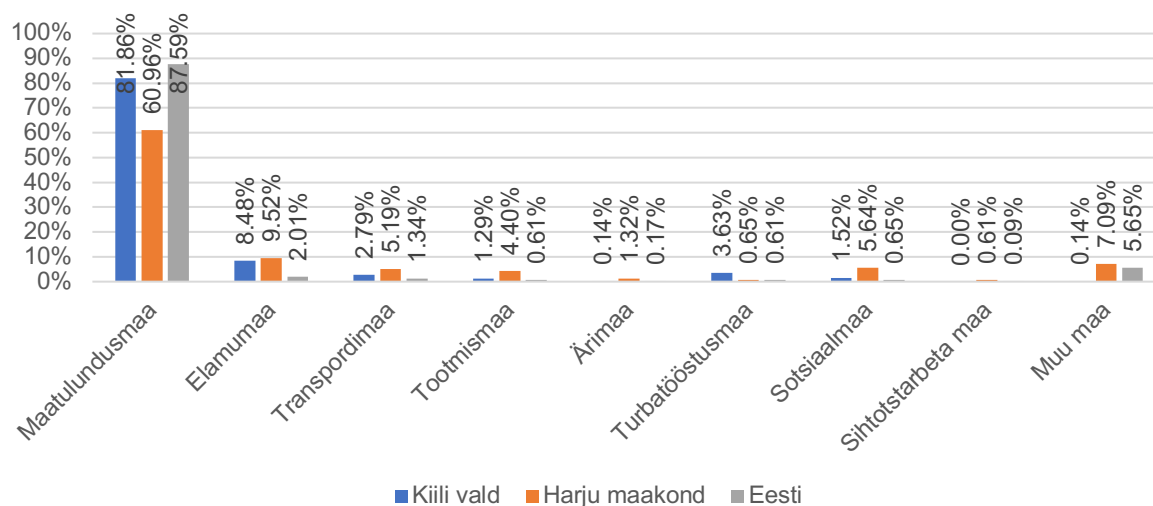
Valla idaosa on väga hõredalt asustatud, raskesti juurdepääsetav ja suuremalt jaolt liigniiske piirkond, kus igasugust elamuehitust tuleks pigem vältida (erandiks saavad olla ainult vahetult olemasolevate teede äärsed alad).

Võrreldes Kiili valla maakasutust Eesti ja Harjumaaga, on võimalik täheldada kõrgemat haritava maa osakaalu (vt [Joonis](#)).

Joonis 7. Kiili valla maakasutus (allikas: Maa-amet)

Maa jaotus sihtotstarbe järgi näitab keskmisest kõrgemat elamumaa osakaalu, samuti on rohkesti maatulundusmaad (vt [Joonis](#)). Suhteliselt vähe on tootmis- ja ärimaid.

Joonis 8. Kiili valla maade jaotus sihtotstarbe järgi (allikas: Maa-amet)

Kiili valla üldine heakord on võrdluses teiste Eesti omavalitsustega üsna hea, kuid erineb piirkondade ja asumite kaupa. Uutes arendustes (Kangru, Vaela ja Kiili alevisse lisandunud alad) on olnud võimalik algusest peale heakorrale suuremat rõhku pöörata

ja sellega juba asumite planeerimisel arvestada. Luige aleviku kujunemine suvilapiirkonnast elamupiirkonnaks on oluliselt pikem protsess ja seal esineb ka probleeme rohkem alates hooldamata kinnistutest ja hoonetest ning lõpetades juba algselt liiga kitsaste tänavatega.

Kiili valla lõunaosa läbib RMK Peraküla-Aegviidu matkarada, mille lõkkekoht koos varjualuse ja muu selle juurde kuuluvaga asub Saarte raba soosaarel. Rada ise kulgeb piki Pirita jõge ja Angerja oja kallast ning suundub läbi valla lõunaosa külade edasi Saku valda.

Kiili valla ajaloo- ja kultuuripärand on mõõdukas. Muinasmälestistest on Kiili vallas esindatud nii lohukivid, asulakohad, kalmed kui ka pelgupaigad.

Ainuke valla territooriumil paiknev sakraalehtis on Nabala vennastekoguduse palvemaja (praegune hoone valmis 1926), mis on ehedaks talupojaarhitektuuri näiteks. Hoone välisseisukord on hea, 2019 valmis valla toel kõrvalhoone ja 2020. aastal tehti saalis sisetöid, sh uus põrand, kuid maja vajaks lisaks religioossetele teenistustele aktiivsemat kasutust nt kontserdi- ja huvitegevuse paigana.

Ajaloolistest hoonetest paikneb valla territooriumil veel kaks mõisa – Sausti ja Nabala, mis mõlemad on eraomanduses, kuid pakuvad rendivõimalust ürituste pidamiseks.

Ajaloolistest militaarobjektidest on esindatud Peeter Suure Merekindluse rajatised, mis lõviosas asuvad samuti erinevatel erakinnistutel – jaovarjendid, jooksukraavid, rooduvarjendite süvendid, kahuri alus, raudteetammi kehand jt. Ettevõtlike vallaelanike kaasabil on loodud Kiili valla lõunapiirkonnas matkarada, mis kujutab endast jalgrattaga või jalgsi läbitavat kohalikke teid pidi kulgevat marsruuti piirkonna muinasmälestiste, legendidega seotud kohtade ning loodusobjektide baasil.

Kiili valla üldplaneering vajab uuendamist, sellega on ka algust tehtud ja hetkeseisuga oleme jõudnud eskiisi väljapaneku ja avalike arutelude etappi, koostajaks on OÜ Skepast ja Puhkim.

Keskmisest kõrgem kinnisvaraarenduse surve on Vaela külas ja Kiili alevis.

2.2 Avalik kord ja julgeolek

Kiili vald on turvalisuse poolest vastavalt politsei statistikale olnud alati Harjumaal esimese kolme hulgas, sh Tallinna linnapiirkonna omavalitsustest kõige turvalisem. Vallal on koostööleping politseiga, mille raames toetatakse abipolitseinike tegevust nii Kiili vallas kui ka Lääne-Harju piirkonnas üldisemalt. Vallavalitsus on märkimisväärselt investeerinud ka turvakaameratesse, mille pilt jookseb otse politsei serverisse ning vallas paikneb üks G4S turvaekipaaz. Kohalikul Saku ja Kiili piirkonna konstaablil ning noorsoopolitseinikul on tihe koostöö vallavalitsuse sotsiaalosakonna ja Kiili Gümnaasiumiga. Alates 2018. aastast on politseil vallamaja kompleksis ka uued ja kaasaegsed ruumid. Peamisteks probleemkohtadeks on liiklusrikkumised, mida on aidanud vähendada 2017. a paigaldatud kiirustabloo Miku bussipeatuse läheduses, Kiili alevis ja Paeknas. Vahetutelt naabritelt on kaebusi noorte kogunemise ja Kiili alevi skatepargist ja palliplatsilt kostuva müra osas.

Kiili valda teenindab riiklik Assaku päästekomando ja Saku ning Tõdva vabatahtlikud päästekomandod. Kiili vallas vabatahtlik päästekomando puudub ja eeskätt põhjusel, et selle jaoks on vajalik teatud ruumide olemasolu (soe garaaz päästeautole ja tehnikale ning meeskonna olmeruumid). Arvestades vahekaugusi ja valla väikest pindala, on päästekomandode reageerimiskiirus kõrge.

2.3 Majandus

2.3.1 Energiamaajandus

Kiili valla elektrivarustus on hästi tagatud, võimsusi on piisavalt ja lisanduvad kodumajapidamised ei tekita võrguettevõttele probleemi. Liinid on ringistatud ja katkestuste korral on neid võimalik ümber lülitada. Küsimus tekib ainult juhul, kui peaks Kiili alevi tehnoporti alale lisanduma mõni väga energiamahukas tootmine, aga sellise võimalusega on Harju maakonnaplaneeringus arvestatud ning reserveeritud ka perspektiivne 330 kV liinikoridor Metsanurga-Lähtse suunal.

Probleemne piirkond elektrivarustuse seisukohalt on endised aiandusühistud Luna ja Sangar Luige alevikus, kus alajaam ja elektrivõrgud ei kuulu võrguettevõttele. Aastate jooksul on siiski hakanud olukord lahenema, paljud kinnistuomanikud on teinud liitumisavalduse Elektrilevile ning saanud korraliku elektrivarustuse maakaabli kaudu.

Kiili vallas on ainuke kaugkütte piirkond Kiili alevis ja see hõlmab korrusmaju, kooli, lasteaeda, rahvamaja, vallamaja ning veel mõnda üksikut hoonet. Soojatootmise eest vastutab N.R. Energy OÜ, kellele kuuluvad ka trassid. Katlamaja on 2014. a renoveeritud ja töötab hakkepuidul. Soojatrassid on samuti uued (renoveeritud 2020-2021). Sooja hind on olnud Eesti kontekstis pigem kõrge (Konkurentsiameti andmetel 20. koha piirimail). Ülejäänud hooned vallas kasutavad individuaalseid kütelahendusi. Perspektiivis on võimalik soojatrassi pikendamine Kiivi ja Matsi planeeringualani ning Kiili alevi tehnoporti piirkonnani, kui sinna täiendavaid tarbijaid lisandub, katlamaja võimsus on selleks piisav. Tarbijatele ligipääsetav gaasitrass ulatub vallas kuni Vaela küla Oti asumini.

Vanemate avalike hoonete energiatõhusus on madal tulenevalt ehitiste vanusest ja aastakümnete tagustest ehitusmeetoditest, kuid Kiili Varahalduse Sihtasutus on nii rahvamaja kui vallamaja kompleksi järjekindlalt renoveerinud, sh paigaldanud uued aknad, kaasaegsed kütelahendused, sh osaliselt ka põrandakütte ning ventilatsiooni.

2000. aastate teises pooles valminud Kiili Gümnaasiumi juurdeehitus ja Kiili Lasteaed ning 2017. aastal valminud Kangru lasteaia maja on suuremas osas kaasaegsed ning tänapäevastele normidele vastava. Kiili Gümnaasiumi teine juurdeehitus (algklasside maja, söökla laiendus, loodusainete klassid ja spordihoone laiendus koos täiendava saaliga) valmis sügisel 2020.

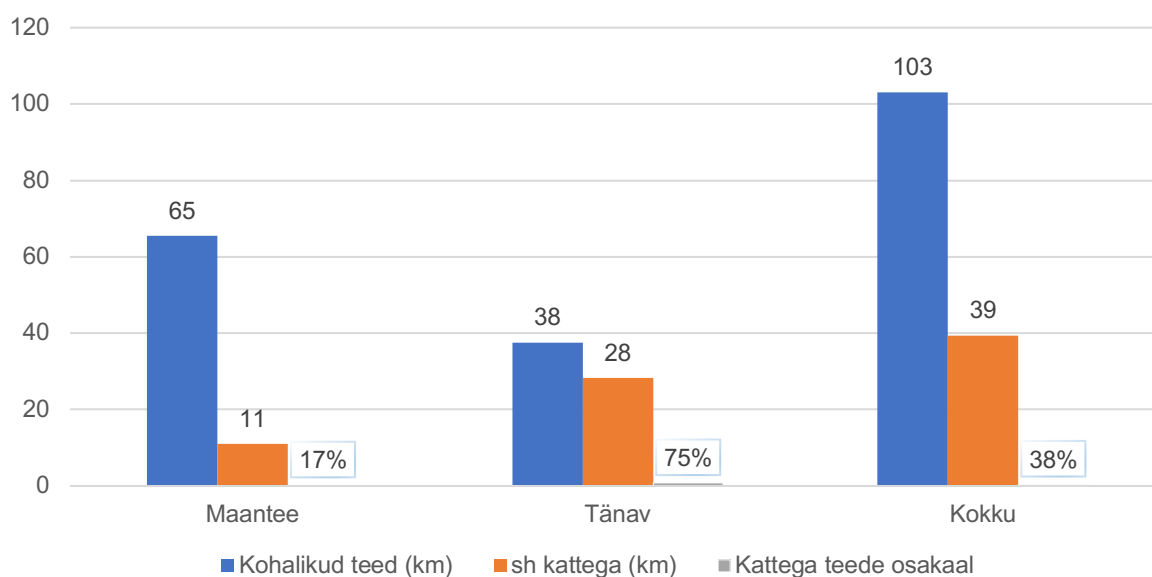
Avalikke liginullenergia hooneid Kiili valla haldusalas ei ole.

2.3.2 Teed ja tänavavalgustus

Kiili valda läbivateks peamisteks liiklussoonteks on riigile kuuluvad põhimaantee Tallinna ringtee 3,2 km, tugimaantee Tallinn-Rapla-Türi 5,85 km ning kõrvalmaanteed Kurna-Tuhala 17,1 km, Tõdva-Nabala 6,8 km, Sausti-Kiili 5,1 km ja Lähtse-Paekna 4,1 km ulatuses. Ülejäänud vallas asuvad teed on kohaliku tähtsusega ning kuuluvad kas Kiili vallale või on eraomanduses. Ka viimaseid hooldab Kiili vald juhul, kui on sõlmitud eratee avaliku kasutuse leping.

Aastal 2013 valmis Maanteeameti tellimusel uus Luige liiklussõlm ning aastal 2015 Kurna liiklussõlm, nendega koos on rajatud neljarealine Tallinna ringtee alates Luige alevikust kuni Tartu maanteeeni. 2016. aastal paigaldati liiklusohutuse paremaks tagamiseks pörkepiire Kiili-Lähtse kergliiklustee alguslõigule. 2017. aastal rajati ohutussaared ja sõidutee valgustus Vaela külas Oti ja Miku bussipeatuste juures. 2018. aastal asendati ajutine päikesepaneelidel põhinev valgustus Lähtse ristmikul ja bussipeatustes statsionaarsega. Kiili vald on valgustanud suure osa hajaasustuse bussipeatustest päikesepaneelidel põhineva valgustusega.

Kiili vallale kuuluvaid teid on kokku 103 km, millest 39 (38%) on kattega (vt [Joonis 9](#)), kuid olukord paraneb pidevalt, 2020. aastal viidi mustkatte alla Põlde-Spari ja suurem osa Arusta teest, Nabala-Patika tee puuduolev 3km, Kurna tee 1km lõik ning suurem osa Luha-Salu teest. 2021 lisandub mustkate Siberi-Sillaotsa teele, ning sama toimub ka Lii ja Lea tänavate ning Tamme-Kangru teega kuni gaasitrassini. Väiksemaid mustkatte alla viimisi toimub ka mujal, nt Kivi tn Luigel. Kohalike teede eest vastutab Kiili Vallavalitsus ning eesmärgiks on olulise kasutusaktiivsusega teede ning tänavate mustkatte alla viimine ning see toimub vastavalt valla eelarvestrateegiale. Päris kõikide kruuskattega teede mustkatte alla viimine ei ole paraku võimalik ega otstarbekas selleks vajalike väga suurte investeeringute tõttu (savikihtide eelnevad väljakaevetud tee muldkehast jne). Probleemiks on ka Kiili valla väikestele teedele (Sausti-Kiili, Nabala-Patika, Siimu-Paali jne) kogunev raskeveokite transiitliiklus, mis toimub pidevalt hoolimata kehtivatest massipiirangutest ja millele tee konstruktsioon pole ette nähtud. Antud probleemile on vaja kindlasti leida koostöös politsei ja Transpordiametiga lahendus.

Joonis 9. Kiili valla teed (allikas: Maanteeamet)

Teede ja tänavate rajamine ja renoveerimine pooleliolevates kinnisvaraarenduse piirkondades käib koostöös arendajatega ning see võib toimuda teatud juhtudel ka kaasfinantseerimise põhimõttel, kus vald kannab mingi osa kuludest.

Kergteid on reeglina arendatud Euroopa Liidu toetuste abil. Kuna Kiili valla valikuks on olnud võimalikult palju teekilomeetreid, siis on kergteede valgustust rajatud seni minimaalselt, kuid pikemas perspektiivis on kindlasti ka osade lõikude valgustamine asjakohane, 2020. aastal sai valgustuse lõik Kiili alevist kuni Miku bussipeatuseni,

2021 saab valgeks lõik Kiili koolist kuni Rätsepa sissesõiduni, et soodustada jalgrattaga koolis käimist mõlemalt suunalt. Tulevikus veel rajatavate kergteedena on realistlik nimetada Kiili-Sausti ja Lähkse-Nabala lõiku.

Tiheasustusalad on lõviosas juba varustatud tänavavalgustusega, kuid erandiks on mõned tänavad Luigel, mis saavad olulist täiendust 2021. aastal (Vambola, Tasuja). LED-tehnoloogial põhinev kaasaegne lahendus on alates 2021. aastast kasutusel Kiili alevis ning 2022 on kavas paigaldada samasugune ka Kangru alevikus ning Vaela ja Lähkse külade tiheasustatud piirkondadesse.

Oluliselt Kiili valda mõjutavatest naabervaldade arendustest tuleb ära nimetada IKEA poe rajamist Tallinna ringtee ning Kurna-Tuhala ristmiku kõrvale, mis on ehitusjärgus.

2.3.3 Ühistransport

Hajaasustuses elab Kiili vallas ainult u 20% elanikkonnast, mis muudab ühistranspordi hästi kättesaadavaks enamusele vallaelanikest arvestades nii graafiku tihedust kui ka lähima bussipeatuse kaugust. Bussiliin on ajalooliselt välja kujunenud piki kahte tiheda asustusega ümbritsetud transpordikoridori Viljandi maanteel ja Kurna-Tuhala teel. Sellest asjaolust hoolimata ei ole ühistransport täiskasvanud elanikkonna hulgas kuigi populaarne ja eeskätt põhjusel, et isikliku auto pakutavat paindlikkust ning mugavust ei suuda asendada ka ükskõik kui head graafikud ja täiesti uued liinibussid. Kiili valla elanike keskmist jõukust arvestades on hinnafaktoril tarbijatele käitumisele väga väike mõju. Ühistranspordi olemasolu ja eelised tulevad esile eeskätt õpilaste ja üliõpilaste transpordi tagajana, seda nii kohalikku kooli kui ka erinevaid Tallinnas asuvaid haridusasutusi silmas pidades. Bussigraafiku tihedus aastaid toiminud 116 erinevatel liinidel on väga hea, ööpäevas on 38 väljumist, sh tiptundidel liiguvad bussid 15-minutilise intervalliga. Ühistransporti korraldab MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus, nagu ka kõikides teistes Harjumaa omavalitsusüksustes.

2021. aasta aprillist käivitati täiendavalt liin Kohila-Sausti-Kiili-Jüri-Tallinn, mis tekitas ühistranspordiga kaetuse ka Sausti tee suunal ning võimaldab saada otse Kiilist nt Jürisse. Bussiliinil on seitse väljumist ööpäevas ning käsil testperiood, mille jooksul seda osaliselt doteerib ka Kiili vald.

Koolibussi teenust pakub Kiili Vallavalitsus läbi riigihankega leitud teenusepakkuja, kuid pikemas perspektiivis ei ole välistatud ka selle tellimine ühistranspordikeskuse kaudu. Koolibussi eesmärk on tagada õpilaste jõudmine kooli ja koolist koju ka nendest piirkondadest, kus see pole ühistranspordiga võimalik ehk Mõisaküla suund, lõunaosa hajakülade suund ja ka nn Hansaplanti piirkond. Viimase tagamise vajadus võimaldab veoringi kaasata ka Kangru aleviku. Täiskasvanud reisijaid koolibuss üldjuhul ei teeninda, kuid erandkorras on see siiski võimalik nn etteveo teenusena liinibussile, kui soovijaid leidub. Kuna seni on huvi antud osas olnud väga väike, siis ei ole seda ametliku teenusena välja reklaamitud ja hinnakirja kehtestatud.

2.4 Keskkonnakaitse

2.4.1 Looduskeskkond

Kiili vallas on tavapärased Eesti looduslikud tingimused – esinevad metsad, avamaastikud ja sood ning pinnamood on tasane. Ainsaks looduskaitsealuseks objektiks on Paekna külas ühel erakinnistul asuv ja oma elukaare lõpul olev pärnapuu. Lisaks on vallas üks looduskaitseala ning kaitsealuse liigi püsielupaik. Metsa osakaal on umbes viiendik valla üldpindalast ja metsade all olev ala on aktiivse elamuehituse tõttu vähenenud. Loomastikust on esindatud kõik Eestis elutsevad tavapärased liigid.

Olulisi keskkonnaprobleeme vallas ei esine ja põllumajandusliku tootmise tunduva vähenemise tõttu ei ole ka märkimist vääri vaid reostunud alasid ega suuremahulisi saastajaid (registreeritud on 7 paikset õhusaaste allikat). Samas on Põhja-Eesti lubjakivist aluspõhjaga alale omaselt põhjavesi paljudes kohtades nõrgalt kaitstud või kaitsmata. Piirkonna suurimaks looduslikuks omapäraks võibki pidada karstunud alasid valla lõunaosas. Suured veekogud vallas puuduvad, on Väana jõgi koos Paekna paisjärvega ja Angerja oja, mis suubub Tallinna linna joogiveehaarde osaks olevasse Pirita jõkke.

Riiklike maardlate nimekirjas olevatest maavaradest asub Kiili valla territooriumil turvast ja lubjakivi. Lubjakivikarjääre valla territooriumil ette ei nähta, küll toimub turba kaevandamine Paekna ja Sausti vahelisel rabaalal. Vald uute turbatootmise kohtade avamist ei luba, aga juba olemasolevate lubade järgi toimub mõningane kaevandusala laienemine. Üleriigilise tähtsusega Nabala lubjakivimaardla põhjaplokk ulatub Arusta ja Sookaera külla, aga see kattub osaliselt Nabala-Tuhala looduskaitsealaga ning kaevanduse rajamine on seetõttu väga ebatõenäoline.

Kogukonna huvides on hea keskkonnaseisundi säilitamine, maastikulise ja eluslooduse mitmekesisuse hoidmine ning jäätmeäitluse jätkuv arendamine. Uue oluliselt keskkonda mõjutava teemana on realiseerumas rahvusvaheline taristuprojekt Rail Baltic, mis teemaplaneeringu kohaselt läbib ka Kiili valla territooriumi ning seda piirkonnas, mille vahetus läheduses on nii Luige kui ka Kangru alevikud. Plaan on tekitanud kohalikes elanikes suurt vastuseisu ning ka Kiili Vallavolikogu ning Kiili Vallavalitsus ei pea seda konkreetset trassivalikut sobilikuks lahenduseks. Kui Rail Balticu ja Tallinna ringraudtee ehitus osutub vältimatuks, on Kiili valla elanike huvides kohaliku peatuse rajamine Luige-Kangru piirkonnas ning vald teeb antud osas riigiga koostööd. Projekti (kaas)finantseerimine ei ole selle väga kõrge maksumuse tõttu omavalitsusele jõukohane.

2.4.2 Jäätmemajandus

Kiili vallas on korraldatud jäätmevedu, mis tähendab, et valla poolt viiakse läbi riigihange ja valitakse välja jäätmevedaja, kellega on kinnistuomanikel kohustus sõlmida jäätmeveo leping. Hanketingimustest tulenevalt on jäätmevaldajatel võimalus tasuta anda ära suurjäätmeid (mööbel jne) ning aiapäätmeid, kui need on spetsiaalsetes läbipaistvates kottides. Vallavalitsus võib teatud tingimustel kinnistuomaniku ja jäätmeveo kohustusest ajutiselt vabastada, nt suvilaomaniku

talveperioodiks. Edasiarendamist vajab jäätmemajade/varjualuste projekt korter- ja ridamajade piirkondades, et olukorda korrastada ka visuaalselt ning viia rajatised ühtsesse stiili.

Jäätmekäitluse arengusuunad on määratletud Ida-Harjumaa jäätmekavas. Peamised eesmärgid on jäätmete hulga, nende ohtlikkuse vähendamine ning taaskasutuse suurendamine.

Jäätmejaama Kiili vallas ei ole, Kiili vallal on aga sõlmitud leping Tallinna linnaga, mille kohaselt on valla registris olevatel elanike võimalik ära anda ohtlikke jäätmeid Rahumäe ja Pääsküla jäätmejaamades. Kasutatud koduelektroonika konteiner on olemas ka Kiili alevis.

Erinevad pakendikonteinerid on vastavalt kokkuleppele erinevate teenusepakkujatega paigutatud üle valla paljudesse erinevatesse asukohtadesse, samuti on Kiili alevis olemas kasutatud riiete konteiner. Vallal on kavas järgmises etapis arendada välja kaasaegne nn uputatavate mahutitega plats Kangru alevikus ning Kiili alevi keskosas.

Jäätmemajanduse valdkond tervikuna vajab riigipoolset paremat planeerimist ja ülesehitust, eriti puudutab see pakendite kogumist. Samuti tuleb jätkuvalt tegeleda elanikkonna teadlikkuse tõstmisega.

2.5 Elamu- ja kommunaalmajandus

Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni eest vastutab kommunaalettevõtte Kiili KVH OÜ, kes teenindab ühtlasi süsteemi arendamiseks võetud laene. Ettevõtte finantsolukord on hea, igapäevane majandustegevus on väikeses kasumis.

Kiili KVH määratud tegevuspiirkondadeks on Kiili alev, Luige ja Kangru alevikud, Nabala, Lähtse (Rätsepa elamupiirkond), Vaela, Mõisaküla ja Paekna külad, kus on olemasolevad või projekteeritud Kiili KVH OÜ kuuluvad ÜVK-rajatised. Kiili KVH hallata on kokku üheksa puurkaevu ning kolm reoveepuhastit, lisaks nendega seotud ühisveevärgi ja -kanalisatsioonitorustik. Pumplates on tagatud varustuskindlus, sh vajadusel ka autonoomne elektritoide.

Kiili valla hõlmatus ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga on kõrge, pärast Maret'i asumi lisandumist 2021 on lahendamata veel Paekna küla keskosa ning üksikud tiheasustusega piirnevad majapidamised, kus see samuti on võimalik.

Valdkonna arengusuunad on sätestatud Kiili valla ÜVK arengukavas.

Lahendamist vajab jätkuvalt ajutise liigveega seotud probleem osades piirkondades ja kiiret edasi liikumist takistavad eeskätt erinevad omandisuhted ja osade kinnistuomanike soovimatus teha koostööd.

Kiili vald on eeskätt eramajade ja suvilate piirkond. Suvilate muutumine eramuteks toimub pidevalt. Enamik korterelamutest on Kiili alevis, ehitatud ajavahemikus 1970-90. Suurem osa nendest on tänaseks renoveeritud.

2.6 Tervishoid

Kiili vallas on kaks perearsti nimistut, milles on mõlemas vabu kohti vähe. Perearst Meelika Lutteri nimistus on 1981 isikut (vabu kohti 19) ning perearst Anna Melnikova nimistus 1557 isikut (vabu kohti 443). Lisaks perearstidele tegutseb ka füsioterapeut.

Kiili vald ei kvalifitseerunud perearstikeskuste renoveerimiseks ja ehitamiseks mõeldud eurotoetusmeetmesse, kuid rahastuse saamine ruumide renoveerimiseks Kiili alevis õnnestus organiseerida läbi Põhja-Eesti Taastusravikeskuse, kellega teevad koostööd on ka mõlemad Kiili perearstid. 2020. aastal valmisid tänu sellele vallamaja kompleksis kõikidele tänapäevastele nõudmistele vastavad uued ruumid, mis said ka täiesti uue sisustuse ning kus on reservi ka kolmanda nimistu teenindamiseks.

Kiili alevis tegutseb ka hambaarst, kes rendib ruume vallamaja kompleksis. Pikemas perspektiivis on oluline hambaarstiteenuse laiendamine täiendava teenusepakkuja näol.

2.7 Vaba aeg, kultuur ja religioon

Külaliikumine

Kohalikud kogukonnad on Kiili vallas erineva aktiivsusega. Tugevalt on selles osas silma paistnud Kangru Küla Selts ja Vaela Külaselts, kes on suutnud kultuuri- ja sporditegevusse, „teeme ära“ ettevõtmistesse jne kaasata märkimisväärse hulga oma piirkonna elanikke. Külaselts on ka Luigel, organiseeritakse lastelaagreid ja täiskasvanute seminare, kuid aleviku elanikke tuleb liikumisega kaasa vähe. Tublid külaseltsid tegutsevad ka Paeknas, Sõmerus ja Nabalas, eriti arvestades kohapealset väikest rahvaarvu ning viimasel aastal on tublisti aktiviseerunud ka Lähtse kandi rahvas. Kiili alevis külaliikumine selle traditsioonilises tähenduses puudub, seda eeskätt rahvamaja olemasolu tõttu. Osad MTÜ-d on kunagi loodud põhjusel, et lahendada koostöös vallaga taristuprobleeme (teede olukord, valgustus jne), kuid pärast nende küsimuste lahendamist hakanud hääbuma.

Suuremad asumid on alati esindatud oma võistkonna või isegi kahega Kiili valla külade sportmängudel, mis kestavad aasta algusest kuni hilissügiseni.

Kultuuritegevus

Huvitegevusega on täiskasvanud elanikkonnal võimalik tegeleda **Kiili Rahvamajas** ja alates 2017. aastast ka Kangru lasteaiamajas. Lisaks toimuvad rahvamajas erinevad peoõhtud, teatrite väiksemad külalisedendused ja valla pidulikud sündmused. Mälumänguturniiri viiakse läbi koos Saku vallaga ja vourud toimuvad kordamööda. Rahvamajas käivad koos rahvatantsurühmad Kiilitar, Kiili Keerulised ning Memmed, samuti Kiili koor, käsikellade ansambel, naisansambel „Elurõõm“, harrastusteater jne. Kiili vald on traditsiooniliselt oma kollektiividega esindatud laulu- ja tantsupidudel, kus täiskasvanutele lisanduvad veel ka kooli koorid ja tantsijad.

Kvaliteetsete teatri- ja muude etenduste sissetoomise väljastpoolt maja on keeruline, kuna Tallinna arvukad teatrid on väga lähedal ning omad piirid seab ka saali suurus ning lava.

Kiili vallal on kultuurialased sõprussidemed Soome Vabariigi Askola vallaga.

Rahvamaja on algatanud mitmeid uusi sündmusi ja andnud värskema näo ka vanadele – näitena võib siinkohal tuua algselt kohalikust tantsu- ja laulupeost välja arenenud Nabala mõisa aias toimuva Kiili rahvapeo ja kevadlaada.

Igal kevadel toimub osavõtjaterohke Kiili laste lauluvõistlus Päikeseratas, mille parimad saavad edasi maakondlikule lauluvõistlusele.

Traditsiooniliselt on rahvamaja korraldada Kiili jaanituli. Teine suurem jaanituli on Nabalas, kus seda korraldab kohalik kogukond.

Alates 2016. aastast toimuvad Kangrus Karukella tänaval mitu korda suve jooksul Koduaia Kontserdid ja astuvad üles tuntud muusikud publiku ees, mille arv on ulatunud isegi 400-ni.

Kangru lastepäeva läbiviimise traditsioon on rohkem kui 10 aastat pikk ja üritus ise populaarne ka väljaspool Kiili valda, samuti mõnel suvisel pühapäeval toimuv koduaia kohvikute päev.

Vaela, Luige, Kangru ja Sõmeru on alati esindatud külade päeva ürituste sarjas.

Kiili raamatukogul on alates 2015. aastast uued ruumid Kiili vallamaja hoones, kus on võrreldes varasemaga rohkem põranda- ja riulipinda ning suuremad võimalused ja mugavused. Põhiteenused on lugejale tasuta. Vajaliku raamatu saamiseks on võimalik kasutada ka raamatukogudevahelist laenutust. Raamatukogu osutab ka tasulisi teenuseid, milleks on paljundustööd ja väljatrükid üldkasutatavatest andmebaasidest. Üle on mindud elektroonilisele laenutamisele ja raamatukogus tegutseb ka avalik internetipunkt. Alates 2020 aasta lõpust on kasutuses Cleveroni raamatukapp, mis võimaldab kontaktivaba laenutust.

Kiili vald toetab kohaliku kultuuripärandi kogumist ja tutvustamist ning tegevusi, mis muudavad kultuuripärandi kättesaadavaks järeltulevatele põlvetele, sh on asjakohane koostöös Rae vallaga Jüri kihelkonna teemaliste ajalookonverentside korraldamine.

Sporditegevus

Kiili vallas on olulisemateks spordiobjektideks Kiili spordihoone ja kooli staadion. Igas suuremas külas on olemas kas mänguväljak või spordiplats, Kangrus ja Vaelas terviserada. Väiksemates asumites on omad ootused, nt spordiplatside või mänguväljakute renoveerimise ja edasiarendamise seisukohalt. Kiili vallas on kokku 23 erinevat spordiobjekti.

Kriisi ajal kohalikele omavalitsustele eraldatava investeeringutoetuse eest renoveeriti 2021. aastal olemasolev kooli staadion, rajati tribüün ning spordivahendite hoone. Kaasaegse katte ning korvikonstruksioonid sai ka korvpalliväljak.

Vallas tuntakse enam puudust ujulast, terviserajast valla keskus ja kunstmuruga jalgpalliväljakust. Teadaolevalt plaanib erasektor lähiaastatel Kiili valda Vaela külla rajada konkurentsvõimelise vee- ja tennisekeskuse, mis vastaks seega ka elanike ootustele.

On selge, et kultuuri- ja sporditegevuse jätkuvaks edendamiseks ning valdkonna järjepidevaks ja arendamiseks on vajalik teha arvestatavaid investeeringuid.

2021. aastal töötatakse välja spordi ja terviseedendamise valdkonna arengusuunad, planeeritakse alevi rekreatsiooniala ja liigutakse edasi valla keskuse terviseraja projektiga.

Noorsootöö

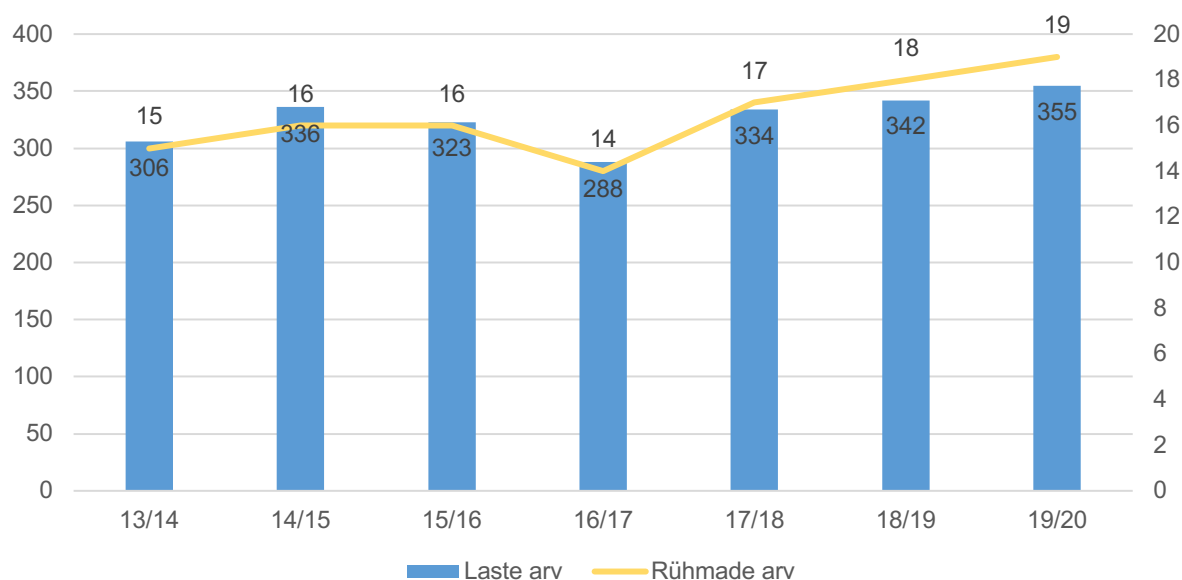
Alates 2017.a sügisest asuvad noortekeskuse suuremad ja funktsionaalsemad korralikult renoveeritud ruumid vallamaja kompleksis Kiili raamatukogu kõrval. Noortekeskuse külastusi on kuus keskmiselt 1500, päeva keskmine külastatavus on hommikupoolikuti 25 õpilast ja õhtupoolikuti 50 õpilast. Vähemalt korra kuus külastab noortekeskust 360 erinevat õpilast. Küllastajate arv on seoses uute ruumide avamisega hüppeliselt tõusnud. Muutunud on ka trend, et noortekeskust külastasid

varem reeglina õpilased, kes ei osale Kiili Kunstide Koolis ja sporditrennides. Külastajad jagunevad peamiselt kahte vanusegruppi: 8-11-aastased ning 12-17-aastased. Noorem vanusegrupp kasutab keskust peamiselt kohe pärast koolitunde 12.00-15.00, vanem grupp samuti vahetult pärast kooli 15.00 ja teise lainena õhtustel aegadel. Noortekeskuses on erinevad ajaveetmisvõimalused, millele lisaks korraldatakse üritusi, õpitubasid ja projekte, samuti korraldab noortekeskus suvist õpilasmalevat. Arvuteid arvutimängude jaoks noortekeskuses ei ole. Kiili Noortekeskuse oluline projekt on ka Kiili skatepark, mis läbis 2017. aasta kevadel uuenduskuuri. Alates 2016. aasta sügisest on noortekeskusel uus ja aktiivne juhataja, kes on algatanud ka mitmeid uusi ettevõtmisi, nt alates 2017. aasta sügisest hakati õhtuti läbi viima suurt hulka tantsutrenne erinevatele vanusegruppidele, koostööleping on Omamoodi Huvikooliga jms.

2.8 Haridus

2.8.1 Alusharidus

Kiili vallas pakub alusharidust Kiili Lasteaed, mis tegutseb neljas erinevas hoones. Õppeaastal 2021/2022 käib valla lasteaias 381 last, mis on ligi veerandi jagu enam kui kaheksa aastat tagasi.

Joonis 10. Laste ja rühmade arv Kiili vallas (allikas: Haridussilm)

Põhiliselt Tallinna linna ja teiste naaberomavalitsuste erinevates lasteaedades käib 2021. aasta augustikuu seisuga 51 erinevas vanuses last, sh eralasteaiateenust kasutas neist 24. Erinevate erahoidude teenust kasutab aasta lõikes keskmiselt 70-80 last.

Kiili lasteaeda saavad lapsed järjekorra alusel, aga üldreegel on, et kõik üle kolme aastased püütakse igal juhul vastu võtta olenemata nende kohast järjekorras. 1,5-3-aastased lapsed, kes lasteaeda ei mahu, suunatakse kasutama lastehoiuteenust, millest vald kompenseerib igakuiselt kuni 430 eurot. Lasteaia järjekord on seetõttu küll pidevalt olemas, aga sinna kuuluvad peamiselt lapsed, kes pole veel saanud 1,5 aastaseks või siis lastehoidudes käivad lapsed, kes ootavad aiakohta.

Tugiteenuste spekter on Kiili lasteaias lai, esindatud on kõik teadaolevad teenused. Erivajadustega lastele rakendatakse osaliselt ka eraldi nn tegevustuba koos eripedagoogiga. Rühmades, kus on raskema erivajadusega lapsi, on püütud hoida laste üldarvu hoolimata kohtade nappusest väiksemana ning lastel on tugiisikud. Kiili lasteaia kohatasu on võrreldes Eesti keskmisega kõrge, mis on olnud teadlik kvaliteedi tagamisele suunatud poliitika – valdkonda panustavad nii omavalitsus kui ka lapsevanemad, kelle osakaal teenuse tegelike kulude katmises on keskmiselt u 20%. See on aidanud maksta õpetajatele ja õpetaja abidele ka töötasu, mis on üks vabariigi kõrgemaid ning tagada kõikide vajalike tugispetsialistide olemasolu.

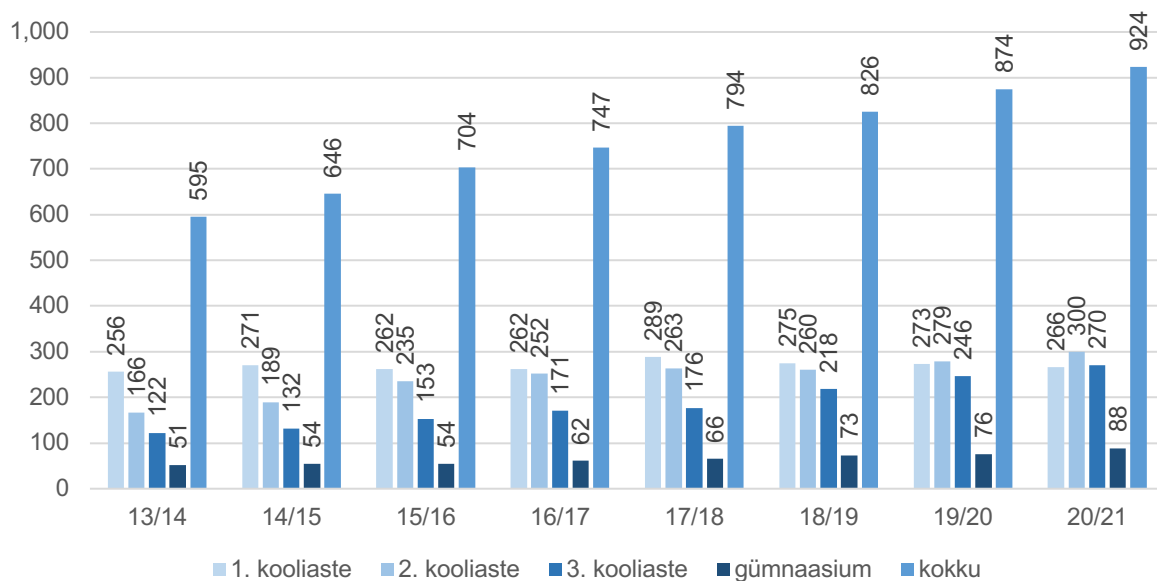
Lasteaiakohtade vajaduse prognoosimisel tuleb lähtuda sündidest ja võimalikust sisserändest. Lasteaiakohtade vajadus on praegu suur, kuid pikemas perspektiivis ei

ole hüppelist juurdekasvu põhjust eeldada. Lähema viie aasta jooksul on keskmine vajadust rahuldav lasteaiakohtade arv vallas u 450, mis eeldab lähiaastatel uue lasteaiahoone juurdeehitust Vaelasse, vastav detailplaneering Saare kinnistul on kehtestatud. Kui pikemas perspektiivis lasteaiakohtade vajadus väheneb, on võimalik lasteaiavaike maja anda kooli kasutusse. Arvestama peab ka Tallinna lasteaiadade poolt pakutavate vabade kohtadega, mille hulk on kasvutrendis ning mis teatud juhtudel ongi vanemate eelistus töökoha läheduse jms tõttu.

2.8.2 Üldharidus

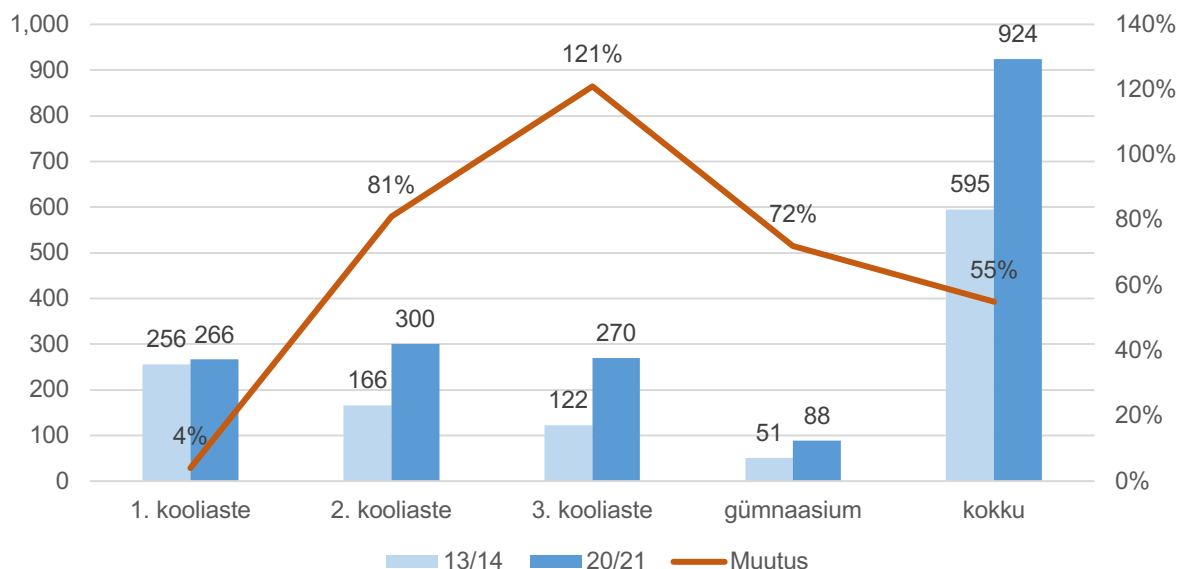
Üldharidust pakub Kiili vallas Kiili Gümnaasium. Õppeaastal 2021/2022 õpib Kiili Gümnaasiumis kokku 951 õpilast. Koolimaja teine juurdeehitus valmis 2020. aasta sügisel (algklasside maja, söökla laiendus, loodusainete klassid ja spordihoone laiendus koos täiendava saaliga) ning see võimaldas koolil õppetöö uuesti viia ühte vahetusse.

Kõige enam on õpilasi oli 2021/2022 õppeaastal teises ja kolmandas kooliastmes (vastavalt 289 ja 270), järgnes esimene kooliaste (290) ning gümnaasium 102 õpilasega. Õpilaste arv on Kiili Gümnaasiumis iga aastaga kasvanud.

Joonis 11. Õpilaste arv Kiili Gümnaasiumis (allikas: Haridussilm)

Õppeaastal 2020/2021 oli koolis õpilasi 55% enam kui seitse aastat tagasi (õppeaasta 2013/2014). Kõige enam on kasvanud õpilaste arv teises ja kolmandas kooliastmes (vastavalt 81% ja 121%). Gümnaasiumiõpilaste arv on tõusnud 72% ning kõige vähem on kasvanud esimeses kooliastmes õppijate arv (4%).

Joonis 12. Õpilaste arv Kiili valla koolides õppeastmete kaupa õppeaastatel 2013/2014 ja 2020/2021 (allikas: Haridussilm)

Pikemas perspektiivis peaks õpilaste arv jääma u 950 õpilase juurde, kuid esialgu kasvab sellest kindlasti tublisti üle.

Tulenevalt Tallinna lähedusest ja väga heast ühistranspordiühendusest, on akadeemiliselt kõige võimekamate õpilaste põhikoolijärgne minek kesklinna katsete alusel komplekteeritavatesse koolidesse siiski paratamatu tulenevalt erinevatest teguritest – maine, lähedus, hea ühistranspordiühendus linnaga jne. Otsuseid Tallinna koolide kasuks tehakse ka muudel motiividel – õppekeel, pere traditsioonid, eelnev vendade-õdede samas koolis käimine, juba Tallinnas õppimine, kui pere kolib Kiili valda, hariduslikud või muud erivajadused jms. Praegu õpib Kiili vallast väljaspool (lõviosa just erinevates Tallinna munitsipaalkoolides) 108 õpilast klassides 1-9 ja 72 õpilast klassides 10-12.

Kiili Gümnaasiumis on olemas 4 eripedagoogi ja sotsiaalpedagoog.

Lähema paari aasta perspektiivis on vajalik eraldi haridustaristu valdkonna arengukava koostamine, milles määratakse ära arengusuunad uute koolihoonete ja vajadusel ka lasteaiahoonete rajamiseks. Samuti on vajalik detailplaneeringu algatamine Kooli tn 1 ja Uuseroma kinnistul, et oleks võimalik rajada jalgpalli kunstmuruväljak ning pikemas perspektiivis ka uus kergejõustikustaadion.

Koostöös Rae ja Raasiku vallaga on kavandamisel ühise erivajadustega lastele mõeldud lasteaed-alkooli ehitamine kuni 100-le lapsele, mille üks võimalik asukoht on Kurna pargiga piirneval alal.

2.8.3 Huviharidus ja -tegevus

Kiili Kunstide Kool jagab osaliselt ruume Kiili Rahvamajaga ning annab muusika- ja kunstiharidust. Kiili Kunstide Koolis õpib 2020/2021 õppeaastal 268 õpilast, kelle arv on viimase viie aasta jooksul olnud kerges tõusutrendis. Muusikaosakond pakub kompleksset muusikaalast algharidust, mis sisaldab pillitunde, solfedžot ja teadmisi muusikaajaloost. Kunstiosakonnas õpitakse klassikalist kujutavat kunsti: joonistamist, maalimist, voolimist, kompositsiooni, kunstiajalugu ja kirjakunsti.

Kooli ruumipuuduse probleem on endiselt aktuaalne, ehkki alates 2017. aasta sügisest asub kunstiosakond vallamaja kompleksis - teisel korrusel maali- jms klassid ning savi-, klaasitöö- jms õpperiigid renoveeritud ruumides vallamaja soklikorrusel. Kunstide kooli edasist laienemist ja õpilaste arvu olulist suurendamist ei ole planeeritud, kuna ruumikitsikus seab omad piirid. Kooliga seotud kulude osakaal vallaeelarves on võrreldes teiste ümbruskonna omavalitsustega märkimisväärselt suur.

Suurem osa ülejäänud huvitegevusest toimub Kiili Gümnaasiumi egiidi all, enamasti erinevad sporditreeningud (eeskätt pallimängud), aga samuti robotika, noorkotkad, kodutütred jne.

Huvitegevuse võimalusi pakub ka Kiili noortekeskus (Omamoodi Huvikool ja erinevad tantsutrennid) ning erasektor (legorobotika, lastelaagrid jms).

Suur osa Kiili õpilastest kasutab ka Tallinnas leiduvaid huvihariduse võimalusi, sh on Kiili vallas Tallinna linnaga vastastikune huvihariduse arvlamise leping (puudutab munitsipaalkoole). Kiili vallas tegutsevaid ja õpilastele treenimisvõimalusi pakkuvaid spordiklube toetab vald otselepingute alusel ja väljaspool valda treeningul käivatel õpilastel on võimalik saada selleks toetust 150 eurot aastas.

Välismaale võistlustele või olümpiaadile minnes on samuti võimalik taotleda ühekordset toetust summas 150 eurot.

Kui õpilane läheb välismaale kas võistlustele, olümpiaadile või muul moel valda või vabariiki esindama, siis on samuti võimalik taotleda 150 eurot ühekordset toetust.

2.9 Sotsiaalne kaitse

Sotsiaalkindlustusameti andmetel on Kiili vallas 01.08.2021 seisuga 573 vanaduspensionäri, 73 ennetähtaegset pensionäri, 15 eripensionäri, 2 parlamendipensionäri, 5 rahvapensionäri, 21 toitjakaotuspensionäri ja 11 töövõimetuspensionäri. Puudega täiskasvanu toetuse saajaid vanuses 16–64 on 115 (keskmine 63, raske 39, sügav 13) ja vanuses 65+ on 140 (k24, r84, s24). Kuni 16-aastasi puudega lapsi on 42 (k17, r22, s3). Suurim väljakutse valdkonnas ongi raskete erivajadustega õppurite juurde tulek, kellele on vaja leida ja finantseerida õppekohad sellele spetsialiseerunud koolides (Hilarius, Käo jt).

Kolme- ja enamalapseliste perede kasv on Kiili vallas tagasihoidlikumas kasvutrendis kui paar aastat tagasi. Hetkel on selliseid peresid 166 vs 153 aastal 2020, kuid kolm aastat varem oli 120, neli aastat varem 96 ja viis aastat varem ainult 87 peret.

Toimetulekutoetuse saajate arv on vallas praktiliselt olematu juba aastaid (0-1 leibkonda).

Sissetulekut mitteametavate toetuste määrad on järgmised: sünnitoetus 350 eurot, matusetoetus 250 eurot, esimesse klassi mineva lapse toetus 150 eurot, kolme- ja enamalapseliste perede ning puudega lastega perede jõulutoetus 65 eurot, puuetega lastega peredele ning eestkoste- ja hooldusperedele jõulutoetus 65 eurot, õigusvastaselt represseeritute jõulutoetus 30 eurot, eakate inimeste sünnipäevatoetus 50 eurot. Elluastumistoetust makstakse kiituse või medaliga lõpetajatele ning selle määra kinnitab vallavalitsus iga-aastaselt uuesti. Sporditreeningu toetus on 150 eurot ning seda makstakse väljaspool valda treeningul käijatele kord aastas.

Kiili Vallavalitsuse sotsiaalosakonnas töötab viis töötajat: sotsiaalnõunik/osakonna juhataja; sotsiaalnõunik, kes tegeleb eakate ja puuetega inimestega, lastekaitse spetsialist, sotsiaalhoolekande töötaja, kes korraldab päevakeskuse tööd, ning nõunik kultuuri-, hariduse- ja noorsootöövaldkonnas.

Sotsiaalkortereid on Kiili vallas kaks, mis asuvad Luigel Põllu tänava kortermajas ning renoveeriti 2012. ja 2013. aastal. Üks korteritest on kohandatud erivajadustega inimestele. Lisaks on valla kasutuses veel üks kööktuba Kurna vanas vallamajas, ühetoaline korter Kiili alevis ning ühetoaline ahikütttega korter Paeknas, mida on samuti võimalik kasutada hädasolijate majutamiseks. Seisuga juuli 2020 on kõik nimetatud pinnad elanikega asustatud. Kiili vallale kuuluvad ka täielikult amortiseerunud elamispinnad nn Evardsoni majas, mida ei ole otstarbekas renoveerida ning mille kasutusse võtmine täiendava elamispinnana ei ole mõeldav. Hoolekandeadususi Kiili vallas ei ole, kuid vajadusel kasutatakse teiste omavalitsuste territooriumil asuvaid hoolekandeadususi (nt Hageri hooldekodu, SA Koeru Hooldekeskuse). Lisaks on Kiili vallal koostöö ka mitmete teiste teenuste osutajatega.

2016. aastal valmis eakate ja puuetega inimeste päevakeskus vallamaja soklikorrusel, mis on käesoleval ajal avatud igal tööpäeval. Päevakeskuses saavad eakad tegeleda käsitööga, vaadata filme ja tegeleda muude huvipakkuvate tegevustega (ringitegevus, üritused, väljasõidud). Ühel korral nädalas on võimalus kasutada sauna.

Seoses õpilaste arvu pideva kasvuga on suurenenud ka erivajadustega õpilaste arv. Osad neist vajavad väiksemat klassikollektiivi. 2013. aasta sügisel avati Kiili Gümnaasiumis esimene väikeklass, millele lisandus 2014. aastal ka teine. 2020.

aastaks on Kiili Gümnaasiumis väikelasse juba kaheksa. Vald teeb erivajadustega õpilaste koolitamiseks koostööd ka teiste omavalitsustega, sh organiseerib transpordi Kajamaa Kooli jt erivajadustele spetsialiseerunud õppeasutustesse.

Registreeritud töötuid on Kiili vallas 22.08.2020 seisuga 162, mis tööealiste elanike koguarvust moodustab alla 5%. Eesti Vabariigist väljaspool (nt Soomes) töötavate vallaelanike osakaal on samuti väga väike, kuna Tallinna linnapiirkonnas on kohalikke töökohti piisavalt.

2.10 Ettevõtlus ja erateenused

Suurema osa erasektori poolt pakutavatest teenustest tarbivad Kiili valla elanikud Tallinnas.

- **Pank:** Kiili alevis Swedbank'i pangaautomaat.
- **Apteek:** Kiili alevis BENU apteek ja Euroapteek.
- **Postkontor:** Kiili alevis on Omniva postipunkt ja pakiautomaat ning Itella pakiautomaat.
- **Tankla:** Kiili alevis on Circle K ja Luige alevikus Neste automaattankla.

Kauplused, toitlustus jms

Kiili alevis on Maxima X koos selle rendipindadel asuvate ning perioodiliselt vahetuvate väikepoodidega. Samuti on alevis Coop'i ketti kuuluv Konsum, kellega vald on alustanud läbirääkimisi uue ja kaasaegse poe rajamise vajaduse osas, kus oleks ka sooja toidu valik, iseteeninduskassad ning rendipinnad erinevatele teistele teenustele.

Alates 2020. aastast on avatud kaks toitlustuskohta Kiili alevis – kohvik Rahva Võit ja Kiili Pizza.

Vaela külas asub aianduskeskus Hansaplant, kus pakutakse ka heal tasemel toitlustust. Luige alevikus on Viljandi mnt ääres hamburgerikiosk. Kiili alevis on kaks juuksuritöökoda, sh üks pakub ka muid iluteenuseid. Iluteenuste pakkujad tegutsevad samuti Vaela külakeskuses asuvatel rendipindadel. Kiili alevi tehнопargi piirkonnas on samuti iluteenuseid pakkuv salong. Autoremondi teenust pakub kaks ettevõtet Kiili alevis ning tegutseb ka autopesula.

Ettevõtted

Kiili valla asukohast lähtuvalt on ettevõtluse roll kohaliku omavalitsuse jaoks veidi teistsuguse tähendusega, kui suurest keskusest eemal asuvates piirkondades. Valla üldplaneeringus on ettevõtluse jaoks kavandatud kaks suuremat piirkonda – Kiili alevi kirdeosa nn Tehнопargi ala ning Tallinna ringtee äärne tsoon Vaela külas. Viimastel aastatel on hakanud antud osas toimuma ka veidi kiirem areng, Kiilis on välja ehitatud Veski tänav, mille äärde kerkivad uued tootmishooned ja neid on lisandunud ka Sepamäe ning Kurna tee ääres. Ringtee Suurvalja ja Eesvälja piirkonnas on arendaja alustanud ca 16ha alal teede ja trasside rajamisega ning esimesed hooned valmivad 2022. Hansaplanti kõrval on valmimas äri- ja tootmishoone Vainu kinnistul.

Kiili valla eripäraks on siiski see, et kohalikud inimesed enamasti ei tööta kohalikes ettevõtetes, kuna palgatase ja ootused töökohtade olemusele ei ole seni olnud korrelatsioonis tööjõu kvalifikatsiooniga ning eelistustega. 2018. aastal läbi viidud pistelise küsitluse järgi on erinevates Kiili ettevõtetes tööl 0-25% kohalikke tööjõudu, põhiliselt on tööjõud pärit Tallinnast. Erandiks on omavalitsusega seotud asutused – vallavalitsus, KVS, kool, lasteaed jne, kus kohaliku tööjõu osakaal on 35-85%. Kiili vallas asuvad äri- ja tootmisettevõtted ei mängi omavalitsuse sissetulekute võtmes

täna kuigi olulist rolli. Ühest küljest töötab seal marginaalne hulk valla tööjõulisest elanikkonnast ning teiselt poolt on palgatase võrreldes sama valdkonna keskmisega (keskmist dikteerivad eeskätt Tallinna ja Rae valla töökohad) oluliselt madalam. Näiteks veonduses ja laonduses on Kiili vallas asuvates ettevõtetes makstav keskmine palk maksu- ja tolliameti andmetel 1077 eurot, samal ajal kui Raes on see 1600 ja Tallinnas 1447 eurot. Analoogne pilt on ka töötleva tööstuse jms osas. 2/3 Kiili inimestest käib tööl Tallinnas ning nii inimeste kui ka omavalitsuse sissetulekud ei sõltu kohapealsest ettevõtlusest. Loomulikult oleks tervitatav, kui töökohtade iseloom ja tulukus muutuks tulevikus sobivamaks ja seeläbi väheneks ka nt igapäevane pendelränne, kuid see protsess on evolutsiooniline ja üleöö toimuvaid suuri muutusi ei ole võimalik eeldada.

Kui panna alltoodud tabelis olevad numbrid kõrvuti teiste omavalitsustega, siis nende põhjal võiks puht-statistiliselt eeldada, et tegu on keskmisest kehvemal järjel oleva vallaga, kuid realsuses oli Kiili valla elanike keskmine palk 2020. aastal 1767 eurot, mis annab Eestis kolmanda koha Rae ja Viimsi valla järel. Maksimumajad oli märts 2021 seisuga ca 3100.

Tabel 3. Ülevaade töötajatest ja palkadest tegevusvaldkondade lõikes 2021. a aprilli seisuga (allikas: Maksu- ja Tolliamet)

TEGEVUSALA	Juriidiliste isikute arv Kiili vallas	Tegutsevate ettevõtete arv Kiili vallas	Töötajatega ettevõtete arv Kiili vallas	Töötajate arv Kiilis
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	42	13	11	41
Töötlev tööstus	93	44	34	226
Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	4	3	2	7
Ehitus	125	54	40	149
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrattaste remont	174	82	39	217
Veondus ja laondus	52	35	25	123
Majutus ja toitlustus	15	6	5	48
Info ja side	78	29	15	29
Kinnisvaraala tegevus	99	30	9	20
Kutse-, teadus- ja tehnikalaane tegevus	162	72	37	48
Haldus- ja abitegevused	78	19	8	56
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	2			219
Haridus	41	5	1	5
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	17	4	4	11
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	82	10	5	12
Muud teenindavad tegevused	76	17	15	44
Tegevusala määramata	2			1
	1142	423	250	1256

Kiili valla elanike ootus ettevõtlusele on suuremalt jaolt seotud kaubanduse ja erinevate teenuste sektoriga. Nii Kiilis kui Luigel puuduvad hetkel kaasaegsed ja tõsiseltvõetavad toidupoed, mille juures tegutseksid juuksurid, kosmeetikud jms teenusepakkujad. Tugevalt jätab soovida ka toitlustusasutuste pool. Tulevikus on siiski valguskiiri näha, põhimõtteline kokkulepe on saavutatud Kiili alevi Konsumi poe osas, mis laieneb ka naaberkiinnistule ning Lka uige alevikus on algatamisel detailplaneering Meie poeketi taotlusel.

Kiili valla turismipotentsiaal on marginaalse tähtsusega. Peale kahe eraomandis oleva mõisa (Sausti ja Nabala) ning Nabala looduskaitseala Kiilis vaatamisväärsused puuduvad.

3 Kiili valla strateegia

3.1 Visioon

Visioon 2030

Kiili on Eesti kõige korrashoitum vald. Olles tihedalt lõimunud pealinnapiirkonda, on siin säilinud maalähedane puhas ja turvaline elukeskkond. Kogukonnad on ühtehoidvad ja aktiivsed. Valla asumid on heakorrastatud ja teistele Eesti piirkondadele eeskujuks. Avalikud teenused on hästi korraldatud ja hõlpsalt kättesaadavad. Ettevõtluskeskkond vastab elanike ja ettevõtjate ootustele.

3.2 Programmid

P1. Keskuste väljaarendamise programm: Kiili alevist on kujunenud meeldiv vaba aja veetmise paik. Avalike hoonete ümbruses ja pargialal on välja arendatud tänapäevast käsitlust arvestav avalik ruum. Luige keskuse kontseptsioon on arendajate poolt ellu viidud Niine ja Tammeoksa kinnistu detailplaneeringu kohaselt, valminud on RB Luige RB peatus ja selle juurde viiv ligipääs. Kiilis on uus Konsumi pood koos kaasnevate teenustega. Luigel toidupood koos teeninduspindadega.

P2. Koostöö programm: koostöö vallavalitsuse, kogukondade ja ettevõtjate vahel on tulemuslik ning üksteisega arvestav.

P3. Heakorra programm: valla asumid on heas korras ja kõigile silmailu pakkuvad. Keskond on puhas, inimesed hoolivad oma elukeskkonnast ja on valmis sellesse ka isiklikult panustama.

3.3 Valdkondlikud eesmärgid

3.3.1 Üldised valitsussektori teenused

Valla juhtimine

E1. Valla juhtimine on kompetentne, kiire ja kliendisõbralik. Kõikide pöördumised saavad tulemusliku lahenduse.

Avalik ruum

E2. Valla ruumimuster on hästi läbi mõeldud ja erinevate sihtgruppide huvidega arvestav. Igaks tegevuseks on ette nähtud sellele kõige sobivam asukoht.

3.3.2 Avalik kord ja julgeolek

E3. Kiili on jätkuvalt kõige turvalisem Tallinna lähivald.

3.3.3 Majandus

Energiamajandus

E4. Kaugküte on tarbijale taskukohane. Kaugküttepiirkond on laienenud Kiili tehнопarki suunal.

Teed ja tänavavalgustus

E5. Kergliiklusteed moodustavad tervikliku võrgustiku ja on vastavalt vajadusele valgustatud.

E6. Tiheasustusalad on varustatud tänapäevase ja vajadusel nutika tänavavalgustuse võrgustikuga.

E7. Olulised teed vallas on tolmuvabad.

Ühistransport

E8. Ühistransport toimib tõrgeteta, valla peamised asulad on hästi ühendatud.

3.3.4 Keskkonnakaitse

Looduskeskkond

E9. Vald on säilitanud puhta looduslähedase elukeskkonna, mida ilmestavad pargid ja rohealad. Turbamaardlast on osaliselt saanud rekreatsiooniala. Nabala maastikukaitseala on säilitanud oma staatuse.

Jäätmemajandus

E10. Jäätmete liigiti sorteerimine on kõikjal vallas muutunud heaks tavaks; selleks on loodud mugavad võimalused.

3.3.5 Elamu- ja kommunaalmajandus

E11. Tiheasustusalad on varustatud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga.

E12. Vallas toimivad läbimõeldud maaparandus- ja sademeveesüsteemid.

3.3.6 Tervishoid

E13. Esmatasandi tervishoiuteenused (üldarstiabi, füsioteraapia, ämmaemanda teenus ja koduõendus) ning hambaravi on kõigile elanikele lihtsalt kättesaadavad.

3.3.7 Vaba aeg, kultuur ja religioon

E14. Vallas on elav kultuuritegevus. Kohalikud sündmused on populaarsed ja meelitavad külastajaid nii koha pealt kui kaugemalt.

E15. Vallas on mitmekesised sportimisvõimalused kõikidele eagruppidele.

E16. Noorsootöö on mitmekesine ja pakub erinevaid võimalusi.

3.3.8 Haridus

Alusharidus

E17. Kõigile soovijaile on tagatud lasteaia- või hoiukoht.

Üldharidus

E18. Kiili vallast saadav haridus on konkurentsivõimeline ja mitmekesine. Gümnaasiumiharidus on tagatud koha peal.

Huviharidus ja -tegevus

E19. Kiili vallas on mitmekesine huviharidus ja -tegevus.

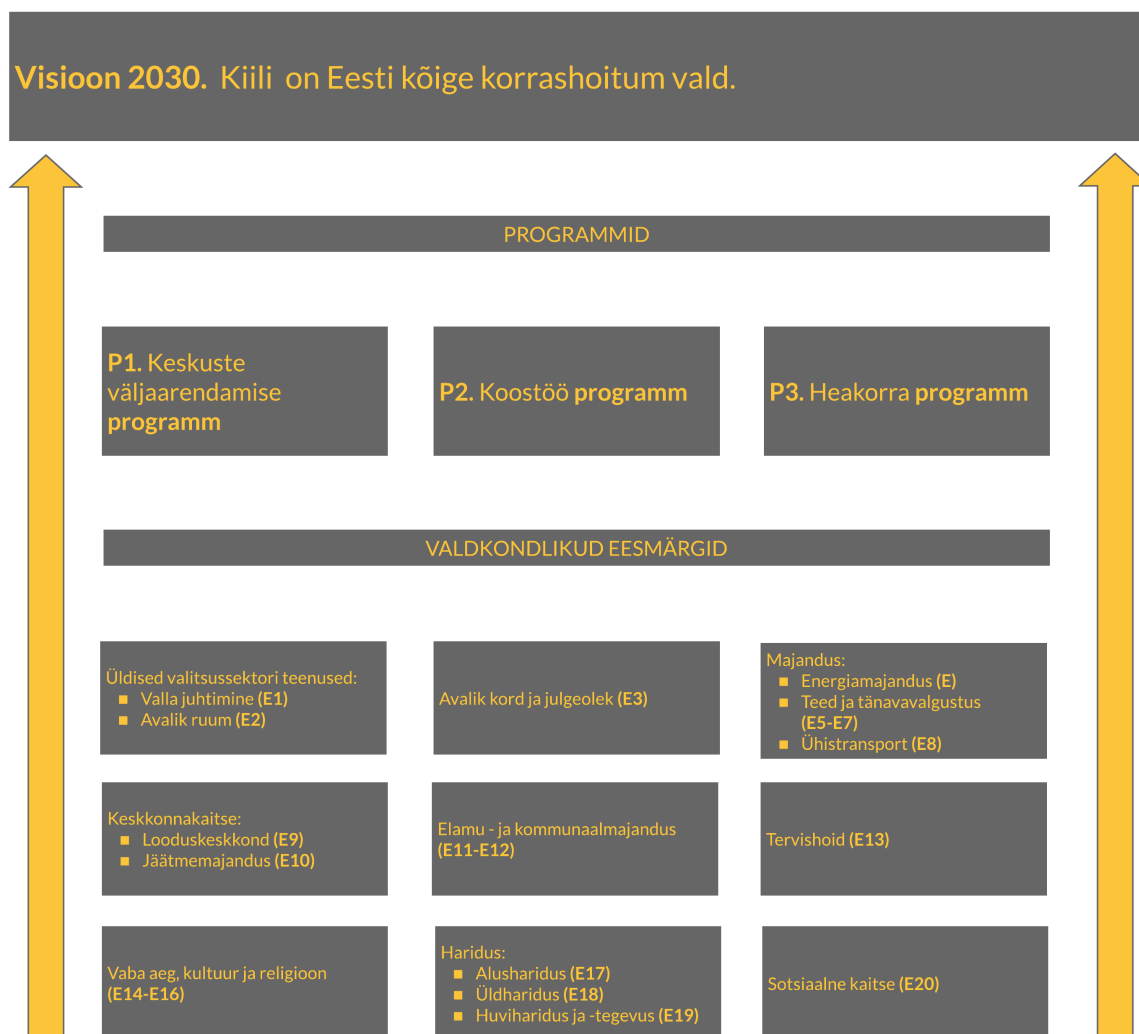
3.3.9 Sotsiaalne kaitse

Sotsiaalhoolekanne ja -teenused

E20. Kiili vallas on vajaduspõhiselt kättesaadavad kõik sotsiaalteenused.

3.4 Strateegiakaart

Strateegiakaardil on kujutatud Kiili valla visiooni, programmide ja valdkondlike eesmärkide omavahelised seosed (vt Joonis 3). Programmide on oma olemuselt mitut valdkonda hõlmavad. Samas panustavad otseselt või kaudselt kõik valdkondlikud eesmärgid programmide ja seeläbi visiooni täitmisesse.

Joonis 3. Kiili valla strateegiakaart

4 Arengukava rakendamine

4.1 Arengukava seire

Kiili valla arengukava rakendamine toimub peatükis 3 määratletud programmide ja valdkondlike eesmärkide ning peatükis 4 kokku lepitud tegevuste ja investeeringute kava alusel. Konkreetsete investeeringute kavandamisel lähtutakse eelarvestrateegiast ja vallaelarves toodust.

Üks kord aastas viib Statistikaamet Rahandusministeeriumi tellimusel läbi Eesti omavalitsuste teenustasemetel uuringu koos elanike rahuloluküsitlusega ning see avaldatakse <https://minuomavalitsus.fin.ee/>. Sellest on võimalik saada sisend, mille põhjal toimub arengukava üle vaatamine. sh hinnatakse seatud eesmärkide poole liikumist ja tegevuste elluviimist ning viiakse vajadusel sisse korrektureid. Samuti on vajalik valla arengukava üle vaadata uute strateegiliste dokumentide uuendamisel või koostamisel (nt valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava, üldplaneering jms).

Arengukava (tegevuskava) vaadatakse üle ja kinnitatakse hiljemalt 15. oktoobriks volikogu poolt. Tegevuskava võib muuta ka vastavalt olukorrale volikogu otsusega.

Arengukava seire ja hindamine toimub neljal tasandil:

1. Peamiste makromajanduslike näitajate hindamine ja võrdlemine Eesti keskmisega (iga-aastaselt);
2. Valla võrdlemine teiste sarnaste (Tallinna linnapiirkond) omavalitsusüksustega;
3. Elanikkonna rahulolu avalike teenustega;
4. Tegevuskava täitmise hindamine (iga-aastaselt).

Makromajanduslikud näitajad, mida seiratakse:

- Elanike arv – sihttase: 3-5% kasvu aastas;
- Elanike keskmine brutosissetulek kuus – sihttase: esimese 5 seas Tallinna linnapiirkonnas²;
- Valla põhitegevuse tulemi osakaal põhitegevuse tuludest – sihttase: 5%;
- Finantsvõimekuse radar³ – sihttase: riskijoont ei ületata, v.a näitajad, mis ei sõltu investeerimistegevusest.

Sarnased omavalitsusüksused, kellega näitajaid (haridustöötajate palk, vallavalitsuse töötajate palk, investeeringud elaniku kohta, valla poolt makstavate toetuste suurus elaniku kohta; loetelu pole ammendav) valdkonnapõhiselt võrreldakse on Saku, Rae, Harku ja Jõelähtme.

² 2020. a andmetele tuginedes oli Kiili vald Viimsi, Rae ja järel kolmandal kohal.

³ Näitajat saab rakendada juhul, kui Rahandusministeerium jätkab iga-aastaselt radari koostamist.

Lisa 1. Kiili valla arengukava tegevuskava 2022–2025

Jrk nr	VALDKOND > EESMÄRK > TEGEVUS	2022	2023	2024	2025	2026-2037	VASTU-TAJA	KOOSTÖÖ-PARTNERID	FINANT-SEERIMINE	MÄRKUSED
P1	KESKUSTE VÄLJAARENDAMISE PROGRAMM - Kiili alevist on kujunenud meeldiv vaba aja veetmise paik. Vallamaja ümber on välja arendatud tänapäevast käsitlust arvestav avalik ruum. Luigel on välja töötatud keskuse kontseptsioon.									
P1.1	Kiili keskuse renoveerimine	130 000	105 000	105 000	80 000	X	vallavalitsus	Kiili Varahalduse SA	vallaeelarve	
P1.2	Luige keskuse kontseptsiooni edasine arendamine	X	X	X	X	X	vallavalitsus	planeeringut est huvitatud osapooled	erasektor	Olemas-olevate planeeringute tervikuks sidumine
P1.3	Kiili Konsumi laiendamine	X	X				Coop	Kiili VV	erasektor	
P1.4	Meie poe rajamine Luigel		X	X			Meie poekett	Kiili VV	erasektor	
P2	KOOSTÖÖ PROGRAMM - Koostöö vallavalitsuse, kogukondade ja ettevõtjate vahel on tulemuslik ning üksteisega arvestav.									
P2.1	Kogukondade esindajate ümarlaua korraldamine	X	X	X	X	X	vallavalitsus	külaseltsid		

P2.2	Ettevõtjate ümarlaua korraldamine	X	X	X	X	X	vallavalitsus	Kiili Ettevõtjate Liit		
P2.3	Taristu osas PPP arendamine	X	X	X	X	X	vallavalitsus	külaseltsid, ettevõtted		
P3	HEAKORRA PROGRAMM - Valla asumid on heas korras ja kõigile silmailu pakkuvad. Keskkond on puhas, inimesed hoolivad oma elukeskkonnast ja on valmis sellesse ka isiklikult panustama.									
P3.1	Arendustasu sisseviimine igalt kinnisvaraarenduse ühikult	X	X	X	X	X	vallavalitsus			Arutelu juba käib
P3.2	Erinevate valdkondade infot kuvava kaardirakenduse väljaarendamine	X	X	X	X	X	vallavalitsus		vallaeelarve	EVALD-i vms süsteemi järjepidev arendamine
P3.3	Haljasalade-parkide haljastusprojektide koostamine ja realiseerimine (Kiili, Luige)	15 000	15 000	15 000	15 000	X	vallavalitsus		vallaeelarve	
P3.4	Pargiala rajamine Eroma kinnistule	25 000	25 000			X	vallavalitsus		vallaeelarve	
	ÜLDISED VALITSUSSEKTORI TEENUSED									
	VALLA JUHTIMINE									
E1	Valla juhtimine on kompetentne, kiire ja kliendisõbralik. Kõikide pöördumised saavad tulemusliku lahenduse.									

E1.1	Regulaarsete elanike rahuloluküsitluste läbiviimine	x	x	x	x	X	statistikaamet, Rahandusmin			
E1.2	E-teenuste (lasteaia järjekord, kooli- ja lasteaia toit, huviharidus) arendamine	X	X	X	X	X	Kiili Varahalduse SA/vallavaitsus		SA eelarve	
	AVALIK RUUM									
E2	Valla ruumimuster on hästi läbi mõeldud ja erinevate sihtgruppide huvidega arvestav. Igaks tegevuseks on ette nähtud sellele kõige sobivam asukoht.									
E2.1	Uue üldplaneeringu koostamine	30 000					vallavalitsus		vallaeelarve	On alustatud
E2.2	Kinnistute omandamine	200 000	x	x	x	x	vallavalitsus		vallaeelarve	
	AVALIK KORD JA JULGEOLEK									
E3	Kiili on jätkuvalt kõige turvalisem Tallinna lähivald.									
E3.1	Videovalve edasine arendamine (sh skatepargis ja korvpalliplatsil ning külade sissesõidud)	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	vallavalitsus		vallaeelarve	
E3.2	Politsei tegevuse toetamine (abipolitseinikud)	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	vallavalitsus		vallaeelarve	
E3.3	Teavituskampaania läbiviimine elanikkonna hulgas (märkamine)	X	X	X	X	X	vallavalitsus		vallaeelarve	
E3.4	Kriisiplaani täiendamine	X	X	X	X	X	vallavalitsus	Saku vald		
	MAJANDUS									
	ENERGIAMAJANDUS									

E4	Kaugküte on vallale tasuv (?) ja tarbijale taskukohane. Kaugküttepiirkond on laienenud Kiili tehnoargi suunal.									
E4.1	Kaugküte rajamine Kiili tehnoargini					X	NR Energy OÜ		erasektor	Eeldab huvitatud tarbijate olemasolu
	TEED JA TÄNAVALGUSTUS									
E5	Kergliiklusteed moodustavad tervikliku võrgustiku ja on vastavalt vajadusele valgustatud.									
E5.1	Kergliiklusteede võrgustiku arendamine (Kiili-Sausti, Lähtse-Nabala, Opmani tee, Valli tee)		x	x	x	X	vallavalitsus		vallaeelarve, fondid	Kergliiklusteid on kavas rajada toetuste abil (järgmine EL eelarveperiood)
E5.2	(Kergliiklus)teede osaline valgustamine (Kangru-Luige, Viljandi mnt Luigel, Kangru-Vaela)	100 000	100 000	100 000	50 000	X	vallavalitsus		vallavalitsus	
E5.3	Kangru-Raudalu kergliiklustee valgustamine					X	vallavalitsus		vallaeelarve	Sõltub RailBalticu arengutest ja viaduktide valmimisest piirkonnas
E6	Tihasustusalad on varustatud tänapäevase ja vajadusel nutika tänavavalgustuse võrgustikuga.									

E6.1	Tänavavalgustuse täiendamine tiheasustusaladel (Kiili, Mõisaküla, Luige, Rätsepa)	150 000	50 000				vallavalitsus		vallaeelarve	
E6.2	Tänavavalgustuse renoveerimine tiheasustuses (Kangru, Mõisaküla, Lähtse, Vaela)	300 000					vallavalitsus		vallaeelarve, fondid	Toetus SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse meetmest
E7	Olulised teed vallas on tolmuvabad.									
E7.1	Ülakatete remont (pindamine, asfaltbetoonkatted)	50 000	150 000			X	vallavalitsus		vallaeelarve	Suurem osa saab 2018. aastal tehtud
E7.2	Evardsoni-Siberi		80 000			X	vallavalitsus		vallaeelarve	
E7.3	Ringristmik Vaelas	100 000	300 000				vallavalitsus		vallaeelarve	
E7.4	Tamme-Kangru tee	300 000								
E7.5	Tuisu tee	20 000				X				
E7.6	Vareti-Sillaotsa tee (osaliselt)	28 000				X				
E7.7	Mäe-Jaagu tee, Allika tee algus	65 000				X				
E7.8	Pikkaru tee	50 000				X				
E7.9	Kiili alev Tehnika tn ehitus	55 000				X				
E7.10	Nabala-Soobiku tee			35 000						
E7.11	Paali-Siimu tee			72 000						
E7.12	Paekna-Arusta tee			65 000						
E8	Ühistransport toimib tõrgeteta, valla peamised asulad on hästi ühendatud.									

E8.1	Kohila-Kiili-Jüri-Tallinn bussiliin	15 000	x	x	x	x	vallavalitsus	Põha-Eesti ÜTK		lisaraha bussiliini käivitamiseks
	KESKKONNAKAITSE									
	LOODUSKESKKOND									
E9	Vald on säilitanud puhta looduslähedase elukeskkonna, mida ilmestavad pargid ja rohealad. Turbamaardlast on osaliselt saanud rekreatsiooniala. Nabala looduskaitseala on säilitanud oma staatuse.									
E9.1	Rekreatsioonialad (Luige, Kangru, Kiili edelaosa)	X	X	X	X		vallavalitsus		vallaeelarve	Vajab lahendamist ÜP-ga
E9.2	Ammendatud turbamaardla kujundamine rekreatsioonialaks					X	vallavalitsus		vallaeelarve, kaevandaja	
E9.3	Autonoomsete reoveekäitlussüsteemide väljaarendamise toetamine hajaasustuses	15 000	15 000	15 000	15 000		vallavalitsus		vallaeelarve, hajaasustuse programm	
	JÄÄTMEMAJANDUS									
E10	Jäätmete liigiti sorteerimine on kõikjal vallas muutunud heaks tavaks; selleks on loodud mugavad võimalused.									
E10.1	Prügikastid jms	5 000	5 000	5 000	5 000	X	vallavalitsus		vallaeelarve	
E10.2	Sorteerimisalase teavituskampaania	X	X	X	X	X	vallavalitsus		vallaeelarve	

	läbiviimine elanikkonna hulgas, sh lasteasutustes									
E10.3	Prügi asjakohase sorteerimise võimaluste loomine	15 000	15 000	15 000	10 000	10 000	vallavalitsus		vallaeelarve	
	ELAMU- JA KOMMUNAALMAJANDUS									
E11	Tiheasustusalad on varustatud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga.									
E11.1	KVH arengukava järgsed tegevused	X	X	X	X	X	Kiili KVH		Kiili KVH, fondid	
E12	Vallas toimivad läbimõeldud maaparandus- ja sademeveesüsteemid.									
E12.1	Rätsepa asumi liigvetele lahenduse leidmine						vallavalitsus		vallaeelarve	
E12.2	Luige aleviku liigvetele lahenduse leidmine	20 000	X	X			vallavalitsus		vallaeelarve	
E12.3	Sademeveesüsteemide hooldus tiheasustuses	x	x	x	x	x	Kiili KVH		Kiili KVH	
E12.4	Kraavide hooldus	x	x	x	x	x	erinevad osapooled			
	TERVISHOID									
E13	Esmatasandi tervishoiuteenused (üldarstiabi, füsioteraapia, ämmaemanda teenus ja koduõendus) ning hambaravi on kõigile elanikele lihtsalt kättesaadavad.									
E13.1	Perearstikeskuse tegevuse toetamine	X	X	X	X	X	vallavalitsus		vallaeelarve	
	VABA AEG, KULTUUR JA RELIGIOON									

E14	Vallas on elav kultuuritegevus. Kohalikud sündmused on populaarsed ja meelitavad külastajaid nii koha pealt kui kaugemalt.									
E14.1	Traditsiooniliste sündmuste korraldamine (Kiili Rahvapidu, Kiili ja Nabala jaanituli jne)	X	X	X	X	X	Kiili Rahvamaja	vallavalitsus, külaseltsid, kultuurikollektiivid	vallaeelarve	
E14.2	Kultuuritegevuse koordineerimine	X	X	X	X	X	Kiili Rahvamaja		vallaeelarve	
E15	Vallas on mitmekesised sportimisvõimalused kõikidele eagruppidele.									
E15.1	Veekeskuse rajamine		x				erasektor		erasektor	
E15.2	Kiili terviseraja rajamine (metsarada algusega kooli juurest)	X	X				vallavalitsus		vallaeelarve, fondid	
E15.3	Skatepargi rajamine Luigele					X	vallavalitsus		fondid	Lahendamist vajab koha küsimus
E15.4	Asumites multifunktsionaalsete väljakute rajamine	25 000	X	X		X	vallavalitsus	külaseltsid	vallaeelarve, fondid	
E16	Noorsootöö on mitmekesine ja pakub erinevaid võimalusi									
E16.1	Kiili Valla Noortekeskuses erinevate vaba aja veetmise võimaluste pakkumine	X	X	X	X	X	Kiili Valla Noortekeskus		vallaeelarve	
E16.2	Mobiilse noorsootöö arendamine	X	X	X	X	X	Kiili Valla Noortekeskus		vallaeelarve	
E16.3	Rahvusvahelise noorsootöö-koostöö ja võimaluste loomine	X	X	X	X	X	Kiili Valla Noortekeskus		projekktid, vallaeelarve	

E16.4	Noorteprojektide ja omaalgatuse toetamine	X	X	X	X	X	Kiili Valla Noortekeskus		projekttid, vallaeelarve	
	Mänguväljakute arendamine ja täiendamine	x	x	x	x	X				
	HARIDUS									
	ALUSHARIDUS									
E17	Kõigile soovijaile on tagatud lasteaia- või hoiukoht.									
E17.1	Lasteaia ehitus Vaela	2 800 000	1 000 000				Kiili Varahalduse SA		vallaeelarve	Lasteaad on kavandatud 12 rühmalisena (4 söime ja 8 aiarühma)
	ÜLDHARIDUS									
E18	Kiili vallast saadav haridus on konkurentsivõimeline ja mitmekesine. Gümnaasiumiharidus on tagatud koha peal.									
E18.1	Nabala tee 14 hoone ja kinnistu omandamine Kiili Gümnaasiumile	70 000							vallaeelarve	Elamuks ebasobiv asukoht, hetkel poolitab kooli kasutuses olevat ala, mõistlik omandada täiendavaks õppetegevuse paigaks.

E18.2	Vastavalt koostatavale haridusvaldkonna arengukavale uute koolihoonete rajamine.					5 000 000	vallavalitsus		vallaeelarve	Võimalik pärast Vaela lasteaia valmimist vastavalt eelarvestrateegiale
E18.3	Kiili alevisse Uuseroma kinnistule jalgpalliväljaku ja uue staadioni rajamine.					2 000 000	vallavalitsus		vallaeelarve	Võimalik pärast Vaela lasteaia valmimist vastavalt eelarvestrateegiale
	Koostöös Rae vallaga eriliste laste kooli rajamine			500 000	500 000		vallavalitsus	Rae vald		
	HUVIHARIDUS JA -TEGEVUS									
E19	Kiili vallas on mitmekesine huviharidus ja -tegevus.									
E19.1	Kunstide kooli laiendus					X	KVS, vallavalitsus		vallaeelarve	
E19.2	Mitmesuguste huviringide väljatöötamine	X	X	X	X	X	Kunstide Kool, noortekeskus		vallaeelarve, lapsevanemad	
	SOTSIAALNE KAITSE									
E20	Kiili vallas on vajaduspõhiselt kättesaadavad kõik sotsiaalteenused.									
E20.1	Multifunktsionaalne sotsiaalkeskuse arendamine	X	X	X	X	X	vallavalitsus		vallaeelarve, fondid	
E20.2	Vajaduspõhise teenustevõrgu arendamine laste abivajaduse ennetamiseks ja olemasolevate	X	X	X	X	X	vallavalitsus		vallaeelarve, fondid	

	probleemide vähendamiseks									
E20.3	Hooldekodu Voore tn			X	X	X	erasektor			Kiili valla poolt on maa ja juurdepääsud. Teenuse pakkumine ja hoone rajamine erasektori poolt.